

Talemålsundervisning i Flekkefjord

Hvordan undervise i dialekt og talemål på et bestemt sted i Norge?

MARIE ABRAHAMSEN

VEILEDER

Rune Røstad

Universitetet i Agder, [2024]

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Emnekode: NO-503-1

Master

FORORD

Når jeg startet på lærerutdanningen på Universitetet i Agder høsten 2019, virket det som at det skulle bli fem lange år. Når jeg nå ser tilbake på studietiden som grunnskolelærerstudent, kan jeg ikke forstå at det allerede er over. Gjennom de fem årene har jeg tilegnet meg både teoretisk og praktisk kunnskap som jeg vil ha nytte av i læreryrket, og jeg har fått avslutte utdanningen med å skrive en masteroppgave med et tema jeg finner svært interessant, nemlig dialekt og talemål. Selv om temaet for oppgaven har vært spennende, har det vært en lang og krevende prosess som jeg ikke hadde klart helt alene.

Jeg må starte med å takke min veileder Rune Røstad. Å ha Rune som veileder har vært til stor hjelp, og det har vært godt å ha en veileder med så mye nyttig kunnskap på flere områder. Tusen takk for all hjelp, kunnskap, innspill og fleksibilitet med tanke på tilbakemelding og veiledning.

Jeg ønsker også å takke kontaktlæreren i en klasse i Flekkefjord for å få lov til å gjennomføre oppgavens undersøkelse. Takk for at jeg fikk lov til å bruke tiden deres til å innhente data til min masteroppgave, uten elevenes bidrag i undersøkelsen ville ikke oppgaven ha hatt noen konkrete eksempler å vise til.

Til slutt vil jeg takke kjæreste, familie, venner og studievenner for all tålmodighet, og støtte i en krevende periode.

Flekkefjord, mai 2024

Marie Abrahamsen

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	2
1. INNLEDNING	6
1.1 Presentasjon av oppgaven og problemstilling.....	6
1.2 Oppgavens fremgangsmåte og disposisjon.....	6
1.3 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven	7
2. TEORETISK BAKGRUNN	9
2.1 Faghistorisk sammenheng.....	9
2.2 Talemålets plass i læreplanen.....	10
2.2.1 Overordnet del	10
2.2.2 Læreplanen i norskfaget	11
2.2.3 Kjerneelementer i NOR01-06.....	11
2.2.4 Kompetansemål i norskfaget	12
2.2.5 Kompetansemål etter 2. 4. 7. og 10. trinn.....	12
2.3 Talemålssituasjonen i Norge.....	14
2.3.1 Talemålssendringer.....	15
2.4 Talemålssituasjonen i Agder.....	17
2.5 Flekkefjord – Stedet og talemålet	18
2.5.1 Geografi og innbyggere	18
2.5.2 Historien til Flekkefjord by	18
2.5.3 Flekkefjord som by i dag	19
2.5.4 Skole- og studietilbud	20
2.5.5 Til- og fraflytting	20
2.6 Flekkefjordsdialekten.....	22
2.6.1 Tonefall og ordaksent	23
2.6.2 Vokaler.....	23
2.6.3 Bløte konsonanter	23
2.6.4 Skarre-r	24
2.6.5 Aspirasjon	24
2.6.6 A-Infinitiv	24
2.6.7 Sterke verb i presens.....	24
2.6.8 Pronomen.....	25
2.6.9 Nektingsadverb.....	26
2.6.10 Lokale ord og uttrykk	26
2.7 Tidligere forskning på flekkefjordsdialekten og omegn.....	26

2.7.1 «Lunt imellom høye fjelle» - Camilla Nygaard Bruli (2017).....	27
2.7.2 Språk og samfunn i endring – Martin Skjekkeland (2009)	28
2.8 Fagdidaktiske vurderinger	30
2.8.1 Motivasjon og elevforutsetninger.....	30
2.8.2 Tilknytning og relevans	31
2.8.3 Tilpasning av talemålsundervisning	32
2.8.4 Fagdidaktiske rammer for undervisning.....	33
3. METODE	34
3.1 Bakgrunn for valg av metode	34
3.1.2 Kvantitativ metode	34
3.1.3 Kvalitativ metode	35
3.1.3 Hvilken metode passer best til min oppgave?	35
3.2 Utforming av undersøkelsen.....	36
3.2.1 Informanter	37
3.2.2 Personvern og anonymitet	37
3.3 Utforming av spørsmålene til spørreskjemaet.....	38
3.3.1 Elevenes tanker om og oppfatninger av nærmiljøet	38
3.3.2 Elevenes eget talemål	39
3.4 Gjennomføring av undersøkelsen.....	40
4. RESULTATER	42
4.1 Elevenes eget talemål	42
4.1.1 Elevenes svar på spørsmål 1	42
4.1.2 Elevenes svar på spørsmål 9.....	43
4.1.3 Elevenes svar på spørsmål 10.....	43
4.1.4 Elevenes svar på spørsmål 11	44
4.1.5 Elevenes svar på spørsmål 12.....	45
4.1.6 Elevenes svar på spørsmål 13.....	46
4.1.7 Elevenes svar på spørsmål 14.....	46
4.1.8 Elevenes svar på spørsmål 15.....	47
4.1.9 Elevenes svar på spørsmål 16.....	47
4.1.10 Oppsummering av resultatene: elevenes eget talemål.....	49
4.2 Elevenes oppfatning av eget talemål, og talemål i nærmiljøet.....	50
4.2.1 Elevenes svar på spørsmål 2.....	50
4.2.2 Elevenes svar på spørsmål 3.....	51
4.2.3 Elevenes svar på spørsmål 4.....	52
4.2.4 Elevenes svar på spørsmål 5.....	53
4.2.5 Elevenes svar på spørsmål 6.....	54

4.2.6 Elevenes svar på spørsmål 7	55
4.2.7 Elevenes svar på spørsmål 8	56
4.2.8 Elevenes svar på spørsmål 17	57
4.2.9 Oppsummering av resultatene: elevenes oppfatning av eget talemål, og talemål i nærmiljøet.....	60
<i>4.3 Samlet oppsummering av resultater .....</i>	<i>60</i>
5. OPPSUMMERENDE DRØFTING	62
<i>5.1 Innhold i undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord .....</i>	<i>62</i>
<i>5.2 Metode for undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord .....</i>	<i>68</i>
6. KONKLUSJON	71
SAMMENDRAG	72
SUMMARY	73
LITTERATURLISTE.....	74
VEDLEGG.....	78
<i>Vedlegg 1- Spørreskjema .....</i>	<i>78</i>

1. INNLEDNING

1.1 Presentasjon av oppgaven og problemstilling

Læreplanen i norskfaget inneholder kompetansemål som presenterer mål elevene skal oppnå gjennom norskfaget. Noen av kompetansemålene dreier seg om temaet dialekt og talemål. Det interessante med kompetansemålene er at de er så åpne, og gir læreren som skal undervise, muligheten til å forme undervisningen etter elevgruppen. Etter flere praksisperioder og vikartimer på ulike skoler i Agder har jeg fått se og oppleve at hver klasse er unik, og at elevene har ulike talemål, dialekter, og noen ganger ulike språk. Dermed har jeg fått en oppfatning av at talemålssituasjonen er ulik for hver klasse. Denne oppfatningen fikk meg til å tenke på hva en som lærer må tilrettelegge og planlegge i henhold til undervisning om dialekt og talemål.

Siden jeg startet på lærerutdanningen, har jeg hatt et ønske om at masteroppgaven min skal handle om dialekt og talemål, mer spesifikt dialekt og talemål i sørlandsbyen Flekkefjord. For å gjøre oppgaven praksisrelevant ønsker jeg å knytte flekkefjordsdialekten til tanken om hva en som lærer må legge vekt på ved undervisning om dialekt og talemål. Med dette som bakgrunn har jeg kommet frem til at oppgavens problemstilling er:

Hvordan kan en undervise i dialekt og talemål på mellomtrinnet i Flekkefjord?

Med *hvordan* menes her hvordan en kan løse oppgaven som er formulert som kompetansemål i læreplanen. Som nevnt ovenfor er kompetansemålene åpne, og gir muligheter til ulike vektlegginger og måter å legge til rette for læring. I oppgavens oppsummerende drøfting (kapittel 5), vil det naturlig bli lagt mest vekt på innholdet i det faglige temaet, men også noe om metodisk tilnærming.

1.2 Oppgavens fremgangsmåte og disposisjon

For å kunne svare på problemstillingen har jeg lagt opp til at jeg gjennom oppgaven skal gjøre rede for ulike tema. Temaene tar for seg ulike elementer som jeg anser som grunnlaget for å kunne finne ut hvordan en kan undervise i dialekt og talemål på mellomtrinnet i Flekkefjord.

Det første temaet jeg finner det relevant å gjøre rede for, er læreplanen, og hvordan denne forholder seg til dialekt og talemål. Jeg tar for meg overordnet del, læreplanen i norskfaget, og

spesifiserer meg inn på kompetansemål som omhandler dialekt og talemål på ulike klassetrinn. Dette kommer jeg nærmere inn på i kapittel 2.2.

Sett i lys av læreplanen og kompetansemålene elevene skal tilegne seg på mellomtrinnet, er kunnskap om talemålssituasjonen i Norge og Agder relevant for å besvare problemstillingen. Jeg ser nærmere på dette i kapittel 2.3 og 2.4.

Ettersom problemstillingen dreier seg om undervisning i Flekkefjord, vil det være relevant å gjøre rede for relevante forhold i Flekkefjord, den tradisjonelle flekkefjordsdialekten. Dette er tema i kapittel 2.5, 2.6, og 2.7.

Når det gjelder undervisning er det også noen fagdidaktiske vurderinger som bør tas hensyn til. I kapittel 2.8 tar jeg for meg de fagdidaktiske temaene motivasjon, tilknytning, relevans, elevforutsetninger, fagdidaktiske rammer, og tilpasning av undervisning.

For å konkretisere og eksemplifisere problemstillingen har jeg i oppgavens metodedel (kapittel 3) sett på talemålet til elevene i en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord. Her har jeg også undersøkt elevenes kunnskaper og oppfatninger om dialekt og talemål. I kapittel 3 presenterer jeg metoden jeg har brukt, og beskriver prosessen med datainnsamlingen. I kapittel 4 presenterer og kommenterer jeg resultatene og svarene elevene har oppgitt, her får vi en innsikt i talemål, kunnskaper og oppfatninger knyttet til dialekt og talemål i en helt tilfeldig klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord.

De nevnte temaene ovenfor gir grunnlag for å samle et svar på problemstillingen som er konkretisert til undervisning i Flekkefjord. I kapittel 5 vil jeg drøfte både innholdsmessige og metodemessige innfallsvinkler til problemstillingens svar. I oppgavens siste kapittel (kapittel 6) vil jeg forsøke å gi et samlet svar på oppgavens problemstilling.

1.3 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven

Jeg har lenge hatt en interesse for ulike dialekter og talemål, og finner det interessant at det finnes så mange ulike dialekter og talemål ikke bare i Norge, men at det også kan finnes innad i klasserommet. Jeg er selv født og oppvokst i Flekkefjord, og da jeg gikk på barneskolen i Flekkefjord, husker jeg godt hvor spennende det var med undervisningen som omhandlet

dialekt og talemål. Det var fordi jeg kunne kjenne meg igjen i det læreren fortalte og lærte oss om dialekten i Flekkefjord. Denne interessen ønsker jeg at flere elever skal få oppleve ved talemålsundervisning i skolen.

I tiden jeg har jobbet med å skrive masteroppgaven min, har jeg fått meg fast jobb på en skole i Flekkefjord. Dette ser jeg på som en stor motivasjon for oppgaven, fordi jeg vil kunne bruke kunnskapen og erfaringene mine fra arbeidet med masteroppgaven i jobben som lærer i flekkefjordsskolen. Kunnskap om talemålssituasjonen i Norge, innsikt i den lokale dialekten i Flekkefjord, og kunnskap om hva som må legges til rette ved undervisning i dialekt og talemål kan bli nyttig for meg som lærer.

2. TEORETISK BAKGRUNN

2.1 Faghistorisk sammenheng

Helt siden 1878 har talemålet spilt en stor rolle for undervisningen i skolen. Stortinget vedtok i 1878 at undervisningen på allmueskolene i Norge skulle foregå på «børnenes eget talemaal» (Hamre, 2019, s. 37). Opplæringsloven har en egen lov gjeldende for skolen i dag angående nettopp dette. I §2 – 5 står det «I den munnlege opplæringa avgjer elevane og undervisningspersonalet sjølve kva for talemål dei vil bruke. Undervisningspersonalet og skoleleiinga skal likevel i størst mogleg grad ta omsyn til talemålet til elevane i ordval og uttrykksmåtar.» (Opplæringslova, 1998, §2-5).

Vi lever i dag i et flerkulturelt samfunn med ulike språk, dialekter og talemål innad i skoleklassene i Norge. Hamre skriver at en flerkulturell klasse kan sees på som en ressurs, hvis en ser på norskfaget som en «bærer av flere språkvarieteter og delkulturer» (Hamre, 2019, s. 36).

En rapport som belyser dette synet på norskfaget, er *Fremtidens norskfag - Språk og kultur i eit flerkulturelt samfunn*, skrevet av utdanningsdirektoratet i 2006. Rapporten forklarer at norskfaget i dagens samfunn og i fremtiden har et behov for en annen type fellesskapsbygging enn slik det ble gjort de forrige århundrene. Dette gjør at lesemåtene, perspektivene og tekstutvalget må tas hensyn til. Den norske kulturen viser også et mangfold. Dette mangfoldet kommer frem ved at Norge har to offisielle språk, to ulike målformer, flere dialekter og regionspråk. På tv, radio og andre offentlige sammenhenger kan vi høre ulike dialekter og regionspråk. Dette gjør at språkkompetansen og en toleranse for språklig mangfold øker fordi vi blir eksponert for et mangfold så ofte (Utdannings - og forskningsdepartementet, 2006, s. 16–17). Dette er bevist i en undersøkelse av Delsing og Åkesson fra 2005. Her viser funnene at norske ungdommer har bedre evne til å forstå nabospråkene enn de svenske og danske ungdommene. Delsing og Åkesson forklarer at årsaken til dette kan være den språklige variasjonen som finnes i Norge (Delsing & Åkesson, 2005 i Utdannings - og forskningsdepartementet, 2006, s. 16–17).

2.2 Talemålets plass i læreplanen

For å finne ut hvordan en kan undervise i dialekt og talemål er det nødvendig å sette seg inn i hvordan læreplanverket presenterer temaet. Nedenfor tar jeg for meg hvordan den overordnede delen av LK20, og læreplanen i norsk forholder seg til temaet. Her tar jeg for meg de ulike kunnskapsmålene i norskfaget på ulike trinn, for å se på hva som vektlegges per trinn.

2.2.1 Overordnet del

Hovedhensikten til overordnet del er å beskrive det grunnsynet som skal være grunnlaget for all pedagogisk praksis gjennom hele grunnopplæringen. Alle som arbeider i grunnopplæringen, skal la dette grunnsynet vektlegge planleggingen, gjennomføringen og oppfølgingsarbeidet av undervisningen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 2). Så hva betyr dette grunnsynet for undervisning i temaene språk og talemål?

Den overordnede delen av læreplanen presenterer at opplæringen i norsk skole skal sikre at «elevene blir trygge språkbrukere, at de utvikler sin språklige identitet, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 6). Elevene skal også tilegne seg kunnskap om samfunnet de lever i sitt språklige mangfold, med denne kunnskapen vil elevene være i stand til å trekke linjer til tradisjoner, ideer og uttrykksformer om det språklige mangfoldet som finnes i samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 6). Ser vi dette grunnsynet på språklig mangfold i lys av dialekt og talemål er dette viktig å ha i bakhodet når det skal undervises om dialekt og talemål.

Et sentralt begrep som går igjen i grunnsynet i den overordnede delen er danning. Grunnskolen har et ansvar for å «danne hele mennesket», overordnet del presenterer at dette innebærer at elevene får kunnskap om og innsikt i en rekke tema inkludert temaet språk. Danningen skjer gjennom praktiske utfordringer og opplevelser i undervisningen ved samarbeid og individuelt arbeid (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Hamre (2019) beskriver danning som en sosialiseringssprosess, og en arena for «utprøving, deltakelse og refleksjon.» I en dannelsesprosess skal subjektet som lærer «handle, delta og tenke» (Hamre, 2019, s. 35).

2.2.2 Læreplanen i norskfaget

I læreplanen for norskfaget står språklige tema sterkt. I fagets relevans og sentrale verdier står det at norskfaget skal gi elevene innsikt i Norges rike, og mangfoldige språk og kulturarv. Elevene skal også ifølge læreplanen bli trygge språkbrukere som er bevisste på sin egen kulturelle og språklige identitet (Kunnskapsdepartementet, 2019a).

2.2.3 Kjerneelementer i NOR01-06

Norskfaget i grunnskolen har seks kjerneelementer, disse representerer det viktigste faglige innholdet i norskfaget. For at elevene skal kunne «mestre og anvende» faget må de lære seg de seks kjerneelementene (Utdanningsdirektoratet, 2019). I NOR01-06 er kjerneelementene: *tekst i kontekst, kritisk tilnærming til tekst, muntlig kommunikasjon, skriftlig tekstsøking, språket som system og mulighet, og språklig mangfold*. Kjerneelementene *språket som system og mulighet og språklig mangfold* beskriver kunnskapen elevene skal tilegne seg ved å arbeide med språk og talemål i undervisning (Kunnskapsdepartementet, 2019b).

Språket som system og mulighet beskriver at elevene skal tilegne seg begreper og utvikle kunnskap knyttet til «estetiske og grammatiske sider ved språket.» De skal kunne «eksperimentere, leke og utforske språket på ulike kreative måter.» De skal også kunne beherske etablerte språk og sjangernormer (Kunnskapsdepartementet, 2019b).

Kjerneelementet *språklig mangfold* står sentralt ved undervisning om språk og talemål. Her skal elevene ha kunnskap om språksituasjonen som finnes i Norge i dag, og kunne utforske språksituasjonen i Norge tilbake i tid. Elevene skal også kunne se sammenhengen mellom identitet, språk og kultur. De skal kunne «kjenne til og forstå sin egen og andres språksituasjon i Norge» (Kunnskapsdepartementet, 2019b).

De to kjerneelementene *språklig mangfold* og *språket som system og mulighet* representerer rammene for hva elevene skal lære om språk og talemål i norskfaget. Jeg opplever at kjerneelementene representerer to former for kunnskap omkring temaet. *Språket som system og mulighet* formidler hvilken form for teoretisk kunnskap elevene skal tilegne seg. Her fokuseres det på «begreper og kunnskap knyttet til estetiske og grammatiske sider ved språket» og at elevene skal «beherske språk, og sjangernormer» (Kunnskapsdepartementet, 2019b). På den andre siden er kjerneelementet *språklig mangfold*. Her ligger hovedvekten også på kunnskap, men kunnskap som kan brukes til praktiske oppgaver og formål. «Å kjenne

til Norges språksituasjon, se sammenheng mellom identitet, språk og kultur og kjenne til egen og andres språksituasjon» (Kunnskapsdepartementet, 2019b). Denne formen for kunnskap vil elevene kunne bruke i skolen i møte med praktiske oppgaver, men de vil også kunne få bruk for kunnskapen i hverdagen i møte med mennesker.

For å se sammenhengen mellom de to kjerneelementene så kan en si at den teoretiske kunnskapen elevene tilegner seg fra *språket som system og mulighet* er med på å bygge opp kunnskapen de tilegner seg fra *språklig mangfold*. Kjerneelementene bygger hverandre opp, og har en viktig rolle for å sette rammene for kunnskapen elevene skal lære seg i norskfaget i skolen.

2.2.4 Kompetansemål i norskfaget

Læreplanen i norskfaget består av en rekke kompetansemål. Kompetansemålene er målet for det elevene skal lære gjennom opplæringen, og blir fornyet etter 2. 4. 7. og 10. trinn. De sentrale verdiene i målene er omtrent like, forskjellen ligger i at vanskelighetsgraden og bredden på kompetansemålene øker for hvert klassetrinn (Kunnskapsdepartementet, 2019g). Nedenfor skal jeg ta for meg kompetansemålene som kan knyttes til undervisning i språk og talemål, og se på forskjeller og likheter på tvers av klassetrinnene.

2.2.5 Kompetansemål etter 2. 4. 7. og 10. trinn

2. trinn: «utforske eget talespråk og samtale om forskjeller og likheter mellom talespråk og skriftspråk» (Kunnskapsdepartementet, 2019c).

4. trinn: «utforske og samtale om språklig variasjon og mangfold i nærmiljøet» (Kunnskapsdepartementet, 2019d).

7. trinn: «sammenligne talespråk i nærmiljøet med andre talespråkvarianter i Norge og med nabospråk» (Kunnskapsdepartementet, 2019e).

10. trinn: «utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter» (Kunnskapsdepartementet, 2019f).

Generelt for alle kompetansemålene så åpnes det opp for selvstendig tolkning. Med dette mener jeg at det ikke er satt noen klare rammer for hvordan målet skal oppnås, dette er opp til

læreren å vurdere. I kompetansemålet etter 2. trinn er målet å utforske sitt eget talemål, og samtale om likheter og forskjeller mellom talespråk og skriftspråk (Kunnskapsdepartementet, 2019c). Her blir det opp til læreren, og elevene hva som vektlegges med tanke på forskjellene og likhetene knyttet til tale og skriftspråk. Når det gjelder å utforske eget talespråk, kan dette gjøres på mange måter, og det er opp til læreren som underviser å tilrettelegge ulike oppgaver for dette.

Etter 4. trinn endres kompetansemålet fra å samtale om forskjeller og likheter innen tale og skriftspråk til å utforske, og samtale om språklig variasjon i nærmiljøet (Kunnskapsdepartementet, 2019d, 2019c). Her vil det være rom for å se på hvilke språk, dialekter og talemål som finnes i nærmiljøet. Ettersom at dette skal utforskes, kan det legges til rette for praktiske oppgaver.

Etter 7. trinn øker vanskelighetsgraden, og bredden på kompetansemålet. En kan si at dette kompetansemålet er en blanding av kompetansemålene etter 2. og 4. trinn pluss litt utvidelse når det kommer til at elevene skal sammenlikne talespråk med andre talespråkvarianter i Norge, og nærliggende land (Kunnskapsdepartementet, 2019e).

En vesentlig forskjell fra kompetansemålet på 2. 4. og 7. trinn til 10. trinn er at målene har tidligere vist at elevene skal utforske, og sammenlikne. Etter 10. trinn skal de ta i bruk en ny læringsmetode i tillegg til å utforske, å reflektere (Kunnskapsdepartementet, 2019f). Ved å reflektere øker bredden på kompetansemålet, og kunnskapen elevene skal tilegne seg.

Jeg har valgt å inkludere kompetansemålet på 10. trinn selv om problemstillingen omhandler mellomtrinnet. Dette har jeg valgt å gjøre fordi det er viktig å huske på at elevene vil møte på samme tematikk på ungdomstrinnet. Det kan det være lurt som lærer å ha et innblikk i hva elevene vil møte på ungdomstrinnet, og eventuelt tilføre enkelte deler av det i undervisningen på mellomtrinnet. Dette kan være med å forberede elevene til de møter tematikken igjen på ungdomstrinnet, og kan også være med på å utfordre elevene til å få en bredere kompetanse i temaet.

Disse kompetansemålene åpner opp for at undervisning om dialekt og talemål kan være veldig varierende og ulik. Gjennom de ulike klassetrinnene vil elevene få jobbe med og utforske sitt eget talemål, nærliggende talemål og norges ulike dialekter. Undervisningen kan tilpasses til alle talemålene som finnes i Norge, og åpner opp for at alle elever kan føle på språklig

tilhørighet i undervisningen. Ikke bare kan undervisningen tilpasses ulike dialekter, men også lokal tilpassing innad i dialekter. Ofte så finnes det lokale variasjoner i en dialekt, og ofte så vil elevene i en klasse bo på ulike steder omkring skolen de går på, som gjør at dette kan være et tilfelle. Kompetansemålene åpner også opp for individuell tilpassing dersom en eller flere elever har en annen dialekt enn flertallet i klassen.

2.3 Talemålssituasjonen i Norge

Det finnes ingen fornuftig eller nøyaktig svar på hvor mange dialekter det finnes i Norge. Årsaken til dette er at det ikke er enkelt å avgjøre hva som skal til for at en måte å snakke på skal kvalifisere som en dialekt. I dagligtalen forstås en dialekt som et språkssystem som befinner seg innen et geografisk område. Innenfor et geografisk område vil det også kunne finnes variasjoner av dialekten, her kan en finne forskjeller i talespråket knyttet til ulike områder, men også hos ulike grupper mennesker. Ved forskjeller knyttet til områder kalles dette for geolekter, mens forskjeller hos ulike grupper kalles det sosiolekt, etnolekt eller multietnolekt. Dermed er begrepet dialekt et samlebegrep for de nevnte begrepene ovenfor. Et begrep som omhandler en måte å snakke på er idiolekt. Dette begrepet brukes når det gjelder språklige forskjeller mellom enkeltindivider, som ikke kan knyttes til sosial eller geografiske årsaker. Begrepet idiolekt blir ikke inkludert i dialektbegrepet ettersom en dialekt er et språkssystem som brukes av flere enn et individ (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 25–26).

Selv om det ikke finnes et nøyaktig tall på antall dialekter i Norge, så går det an å dele inn dialektene i kategorier. Ivar Aasen var trolig den første som delte inn det norske dialektområdet. Han delte inn dialektlandskapet i «tre hovedrekker». De tre hovedrekkene ble kalt nordenfjelsk rekke, østnfjelsk rekke og vestenfjelsk rekke. Den nordenfjeldske rekken besto av dialektene tilhørende Nord-Norge, og Trøndelag. Dialektene på hele Østlandet, Gudbrandsdalen, Telemark, Hallingdal og Valdres tilhørte østnfjelsk rekke. I den vestenfjeldske rekken tilhørte dialektene på Sørlandet og Vestlandet. Årsaken til denne inndelingen var språklige likheter ved dialektene. Han stilte seg likevel kritisk til egen inndeling ettersom det var dialekter som hadde likheter på tvers av hovedrekkene (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 28).

Gjennom tidene har dialektene blitt delt inn i ulike grupper, etter Aasens inndeling ble dialektene delt i en todeling på 1800 - tallet, østnorsk og vestnorsk (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 28). Rundt midten av 1900 tallet ble det lansert et nytt alternativ til en inndeling av

dialektene. En prinsipiell firedeling bestående av østnorsk, vestnorsk, trøndersk og nordnorsk. Denne hovedinndelingen er det Mæhlum og Røyneland bruker i boken *Det norske dialektlandskapet – innføring i studiet av dialekter* (2012). Som nevnt ovenfor så er det vanskelig å avgjøre hvilke kriterier som avgjør om en måte å snakke på er en dialekt. Det samme gjelder for inndelingen av dialektene i Norge. Ved firedelingen ble kategoriene bestemt først, og deretter ble det plukket ut målmerker som tilhører inndelingen best. Dermed vil det finnes variasjon i de språklige inndelingskriteriene for hvert dialektområde (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 31).

I det moderne Norge vil en geografisk inndeling av dialektene kunne bli problematisk. Fordi dialektene er stadig i endring, folk flytter til andre deler av landet, og nye ord og språktrekk kommer stadig inn i dialektene. Dette gjør at den geografiske beskrivelsen ikke nødvendigvis vil stemme, som kan gjøre det vanskelig å undervise i nettopp dette. Videre i kapittel 2.3.1 vil jeg ta for meg hva som skjer med dialektene i Norge, og hvorfor de er i endring.

2.3.1 Talemålsendringer

Selv om det er mulig at gjøre dialekter til kjenne gjennom særtrekk og målmerker, er dialektene alltid i endring. En dialekt eller et språk er aldri helt konkret, det vil alltid finnes variasjon i et talemål. Det er ikke en enkel prosess å forklare hvorfor språk endrer seg, men de endringene som kan observeres, er ofte de endringene som rammer selve språksystemet, og eller ordforrådet (Skjekkeland, 2009, s. 70). «Ei ny tid krever nye ord» skriver Skjekkeland (2009, s. 73). Med dette mener han at alle levende språk og dialekter vil ta opp ord etter hvert som samfunnet forandrer seg. I språkvitenskapen kalles det å låne ord fra andre språk og talemål for leksikalske lån. Ord som oftest blir tatt inn i språk og talemål er navn på ting, og begreper. Noen ord tar også over for det gamle, og det gamle forsvinner ut av talemålet. På denne måten vil språksystemene være i endring ved leksikalske lån (Skjekkeland, 2009, s. 73).

I språkvitenskapen blir det brukt begrepene indre og ytre faktorer som drivkrefter i utviklingen av et språksystem. De indre faktorene ligger i selve språket, og er ofte systemforenklinger. Små endringer som gjør språket lettere å bruke. Et eksempel på en systemforenkling er at omlyden i presens av sterke verb blir borte: «*å få – eg fær blir til å få – eg får*» Denne typen forenkling av sterke verb er funnet i flere av talemålene i nord, og vest i Norge (Skjekkeland, 2009, s. 74–75).

Ytre drivkrefter i utviklingen av et språk er årsaker som finnes i kulturen og samfunnet som befinner seg i det geografiske området omkring talemålet eller språket. Eksempler på denne typen ytre årsaker kan være særtrekk knyttet til politiske, sosiale, kulturelle eller materielle tilhørigheter (Skjekkeland, 2009, s. 75–76). En annen ytre påvirkningsfaktor som er relevant å nevne, er massemedier. Medier er en stor del av de fleste menneskers hverdag, og blir sett på som en påvirkningskilde på talemålet av enkelte, mens andre er uenig. Helge Sandøy (1991) mener at tv og radio har innvirkning på menneskers talemål, og at de er en påvirkningskilde for utviklingen av språk. Mediene formidler effektivt nye ord, og nye ideer som påvirker oss som mennesker. Sandøy hevder at når vi hører nye ord i mediene så tar disse over for dialektordene. Dermed mener han at det kun er ordforrådet som blir påvirket, mens språket som system blir ikke direkte påvirket ettersom at medier er envegskommunikasjon (Sandøy, 1991, s. 248 i Skjekkeland, 2009, s. 82–83).

Tidligere har vi sett at dialektene i Norge blir delt inn i geografiske områder ettersom at dialektene har felles særtrekk. Det er også normalt å se på geografi når det gjelder endringer i talemålene. Dette er fordi endringene i dialektene må komme fra et sted. Bølgeteorien er en teori som belyser nettopp dette. Bølgemodellen ble brukt slutten av 1800-tallet, og beskriver at språktrekk sprer seg som ringer på kartet ut fra språktrekkets opphavssted (Schmidt, 1872 i Sandøy, 2008, s. 222). I dag brukes en nærliggende teori om dette fenomenet, sprangteorien. Den er omtrent lik som bølgeteorien, sett bort fra at det nye språktrekket sprer seg fra sentrum til sentrum før det siver ut i de mindre bygdene i landet. Sprangteorien viser til et hierarki, hvor man kan se et dominansforhold eller avhengighetsforhold mellom ulike sentrum. Sandøy har laget en figur som viser hierarkiforholdet mellom ulike sentrum i Norge (Sandøy, 2008, s. 222–223).

Et nærliggende begrep som omhandler talemålsendringer, er regionalisering. Begrepet betegner endringer og omleggelse av talemål innenfor et gitt område (Sandøy, 2008, s. 222). Språklig regionalisering innenfor et geografisk område fører til at skillet mellom talemålene blir mindre, og likhetene større. Oftest er det de særegne dialekttrekkene som finnes på et mindre område som forsvinner først, og trekk som har flere brukere blir spredd videre, eller blir værende i talemålet. Enkelt forklart så vil språkgrensene mellom talemålet i bygdene gradvis forsvinne, mens dialektene i de større regionene bli likere (Skjekkeland, 2009, s. 86–87).

Talemålssituasjonen i Norge er nokså variabel. Dialektene er stadig i endring ved hjelp av ulike indre og ytre faktorer. I og med at Norge er et mangfoldig land, med ulike språk, dialekter og talemål vil språket alltid være i endring. Mennesker vil flytte til og fra Norge, og flytte til ulike steder innad i landet. Dette gjør at talemålsendringer vil forekomme hele tiden, og det er viktig å ha dette i bakhodet som lærer når en skal undervise i det faglige temaet dialekt og talemål.

2.4 Talemålssituasjonen i Agder

Jeg har nå sett på talemålssituasjonen i Norge, og vil videre ta for meg talemålssituasjonen i Agder. Her vil jeg bruke Martin Skjekkeland's beskrivelse av utviklingen av talemål i Vest-Agder. Skjekkeland skriver at i talemålene i Vest-Agder finnes det tendenser til språklig regionalisering, og at språktrekkene som tas inn i talemålene kommer fra byer langs kysten. Han presiserer også at mange av endringene som skjer i talemålene, er i samsvar med språkssystemet som brukes i standardtalemålet. Med standardtalemålet refererer han til at dette i utgangspunktet er bokmål (Skjekkeland, 2009, s. 215).

Skjekkeland referer til en artikkel av Røsstad (2008) der han har tatt for seg talemålsutviklingen i Agder. Røsstad mener at de endringene en kan finne i den østre delen av Vest-Agder kan beskrives som dialektnivellering. Han mener at omtrent alle endringene han finner i talemålene, kan forklares som et resultat av språklige lån fra andre talemål og varieteter. Endringene kan beskrives å komme inn i talemålene gjennom ulike former for kontakt. Disse typene for kontakt beskriver Røsstad kan være gjennom direkte kontakt, og kontakt med varieteter som har felles særtrekk som bokmål og allment talemål. Han forklarer også at de språklige lånene kan forekomme gjennom kontakt med språk i ulike medier, som internett, tv, radio og skrift (Røsstad, 2008, s. 61 og 264 i Skjekkeland, 2009, s. 215).

For å oppsummere talemålssituasjonen i Agder skriver Skjekkeland at med bakgrunn i hans og Røsstad sin gransking (2008) kan si at talemålene i Agder viser til regionaliseringstendenser. Skjekkeland presiserer at det blir feil å si at Agder går mot et felles talemål da området inneholder store forskjeller innenfor næringsliv, kultur og kommunikasjon. Ses Agder i lys av en regionaliseringsprosess mener Røsstad at det vil utvikle seg en midtre språkregion i Agder, der Kristiansand bymål er utgangspunktet for utviklingene (Røsstad, 2008, i Skjekkeland, 2009, s. 221). Det vil også oppstå selvstendige

mindre regioner tilknyttet mindre byer langs kysten. Her vil bygdemålene og det aktuelle bymålet få en utvikling i språkssystemet, og talemålene vil gradvis nærme hverandre, men med ulik fart i de ulike regionene. I regionaliseringsprosessen vil også språkssystemene i talemålene langs Agder-kysten bli noe forenklet, og talemålene vil kunne ha en påvirkning på talemålene innover i landet (Skjekkeland, 2009, s. 221).

Ut fra egne oppfatninger og observasjoner av talemålet blant unge i Flekkefjord i dag, vil jeg si at talemålet deres er nok i mer eller mindre grad har ulike endringer. Det er ikke enkelt å si konkret hva disse endringene kommer av, men Røsstad (2008) forklarte at omtrent alle dialektendringene som har skjedd i østre del av Vest-Agder er på grunn av dialektnivellering (Røsstad, 2008, i Skjekkeland, 2009, s. 215). Trolig vil dette være en av årsakene til talemålsendringer hos de unge i Flekkefjord i dag. Dagens barn og ungdom bruker mye tid med skjerm og på internett, og møter ulike talemål og språk gjennom disse mediene. Derfor kan en forvente at dialektnivellering har påvirket dialekten i Flekkefjord også.

2.5 Flekkefjord – Stedet og talemålet

2.5.1 Geografi og innbyggere

Om du kjører bil langs E39 fra Kristiansand i øst til Stavanger i vest, vil du omtrent halvveis kjøre inn i Flekkefjord kommune. Dette er bostedet til 9249 flekkefjæringer (innbyggertall fra 2023) (Statistisk sentralbyrå, 2024). Flekkefjord ble i 1842 opprettet som en bykommune, og hadde på dette tidspunktet 1446 innbyggere. I 1965 slo kommunen seg sammen med kommunene Hidra, Nes, Gyland og store deler av Bakke. Etter sammenslåingen i 1965 er kommunegrensene fortsatt de samme, og kommunen har et areal på 482 km². Kommunen ligger i Agder fylke, og grenser til Lund og Sokndal i vest, Sirdal i nord og Kvinesdal i øst. Flekkefjæringene er bosatt i ulike deler av kommunen. Tall fra 2019 viser til at omtrent 67 % av befolkningen var bosatt i byområdet, 17 % i den nordre delen av kommunen ved Gyland og Bakke, og kun 7 % på de to øyene i havgapet Andabeløy og Hidra (Nilsen et al., 2023).

2.5.2 Historien til Flekkefjord by

I dagens samfunn er en by en by, men før var det et skille mellom by og kjøpstad. I 1842 ble Flekkefjord den første kjøpstaden på kyststrekningen mellom Kristiansand og Stavanger. Å være en kjøpstad betydde at Flekkefjord hadde noen bestemte rettigheter og privilegier som ikke omlandet rundt hadde. På denne tiden ble kjøpsteder regnet som byer, og derfor sies det

at Flekkefjord ble en by i 1842. Lenge før Flekkefjord ble en kjøpstad hadde byen vært oppfattet som en by fordi Flekkefjord hadde eget ladested (Stylegar, 2017, s. 10–14). Et ladested er en betegnelse for de stedene eller havnene som drev med trelasteksport (Hansen & Sunde, 2023). Trelasthandelen gikk for det meste til Nederland. Flekkefjord har den dag i dag et område kalt for Hollenderbyen, her er det smale gater med vakre trehus fra tiden trelasthandelen med Nederland fant sted (Nilsen et al., 2023). Med denne informasjonen så kan man egentlig si at Flekkefjord har vært en by siden trelasthandelen på 1600-tallet.

2.5.3 Flekkefjord som by i dag

I boken *BYEN: Flekkefjord 175 år*, har forfatterne et kapittel som heter «Nimme». Nimme er et dialektord for nærme, og kapittelet handler om hvor nærme alt er i Flekkefjord by (C. Larsen et al., 2017a, s. 155). I kapittelet «Nimme» har Cecilie Svartis skrevet et dikt med tittelen «Nærhet til alt». Svartis omtaler Flekkefjord i diktet som «fem-minutters byen», fordi alt er i nærheten (Svartis, 2017, s. 156–157).

Blant befolkningen i kommunen og omegn kalles Flekkefjord sentrum for «byen». Dette gjelder for innbyggere fra alle deler av kommunen, og nærliggende kommuner. Larsen, Reimers og Mortensen har spurt et utvalg av befolkningen fra Hydra, Andabeløy, Åna-Sira, Kvinesdal, Feda, Gyland, Sira og Moi, om «byen» fortsatt er Flekkefjord? Et gjentakende svar her er ulike varianter av at «Flekkefjord er byen», og «Ja, «byen» er fortsatt Flekkefjord» (C. Larsen et al., 2017b, s. 184). Det nevnes også at det ikke er noe annet alternativ enn Flekkefjord ettersom at det er det nærmeste stedet som har alt en trenger.

I Flekkefjord sentrum ligger kommunens nødvendigheter, handlesenter, gågate, matbutikker, legesenter, tannlege, optiker, veterinær, rådhus, hoteller, treningssenter, kultursenter og sykehus. Sentrum er innholdsrikt og er stedet for mange arbeidsplasser, skoler, og eldre-/pleiehjem. Alle disse tingene kan kalles for urban virksomhet og i Flekkefjord finnes det flere av disse virksomhetene som stadig utvikler seg, dette gjør at Flekkefjord kalles for byen (C. Larsen et al., 2017c, s. 158–159). Selv om Flekkefjord kalles for byen så er det en ganske liten by, om man ser Flekkefjord i en større sammenheng. Da tenker jeg på i forhold til for eksempel Kristiansand og Stavanger.

2.5.4 Skole- og studietilbud

Anno 2024 har Flekkefjord flere barneskoler som ligger i ulike deler av kommunen. Hidra, Sira og Gyland skole ligger i utkanten av Flekkefjord sentrum. Øya Andabeløy hadde også egen skole frem til 2006. I 2006 valgte bystyret i Flekkefjord å legge ned skolen på Andabeløy. Dette førte til at elevene ved skolen måtte ta ferje og buss til Flekkefjord sentrum til Søyland skole (Fedrelandsvennen, 2006). Barn i skolealder som er bosatt på Andabeløy går på Søyland skole i sentrum. Søyland skole er en 1.- 4. klasse skole, dette gjør at elevene går videre til Sunde skole når de skal starte i 5. klasse. Deretter blandes alle elevene som er samme kull, på Flekkefjord ungdomsskole. På ungdomsskolen blandes alle elevene som har gått på ulike skoler i kommunen. Her går de sammen i åttende, niende og tiende trinn, før videregående skole står for tur.

Flekkefjord videregående skole har to studiesteder, det ene er i Flekkefjord, og det andre i Kvinesdal kommune. Skolen tilbyr en rekke ulike utdanningstilbud som linjene studiespesialisering, blått naturbruk, elektro og datateknologi, restaurant- og matfag, teknologi- og industrifag, hverdagslivstrening, yrkesfaglig fordypning, studiespesialisering med breddeidrett, bygg og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag, salg, service og reiseliv, påbygging til generell studiekompetanse, og grunnkompetanse (Flekkefjord Videregående Skole, 2024). Selv om skolen tilbyr mange ulike studieretninger, er det flere elever som velger å pendle til andre videregående skoler i andre nærliggende kommuner og eller byer som for eksempel Lyngdal, Farsund, Kristiansand, Sandnes, eller Stavanger.

2.5.5 Til- og fraflytting

Siden dagen jeg flyttet til Kristiansand på for å studere visste jeg at jeg skulle flytte hjem så fort det lot seg gjøre. Dette gjelder ikke for alle innbyggerne i Flekkefjord. Mange av mine tidligere klassekamerater fra videregående snakket i alle år om hvor mye de gledet seg til å flytte til en annen by for å studere. De gledet seg til å komme bort fra den lille sørlandsbyen, og hadde planene klare for at de ikke skulle flytte hjem igjen. Den dag i dag er det likevel mange av dem som har ombestemt seg, og ønsker å flytte hjem til Flekkefjord.

Karen Elene Thorsen, også kjent som «fattig student» fra Instagram kommer fra Flekkefjord og ønsket å flytte bort etter videregående, forteller hun i en kronikk i VG. Hun forteller at hun ikke visste hvor hun skulle, men at hun skulle langt bort fra Flekkefjord var helt sikkert. Etter videregående flyttet hun til New York, så til Oslo for å studere. Byene hadde mange

muligheter. Thorsen kjente etter hvert at dette ikke var det riktige valget for henne, og hun valgte å flytte hjem til Flekkefjord. Dette valget tok hun fordi hun ble gravid, og ønsket å øke innbyggertallet i kommunen. Hun beskriver det å flytte hjem til Flekkefjord som «å skru av kjøkkenvifta» (Thorsen, 2023).

Historien til Thorsen er nok relevant for mange unge i dag som er vokst opp i mindre bygder og byer. Å få kunne realisere drømmen om å endelig få flytte bort for å studere i en større by eller annet land, og deretter kjenne på savnet til eget hjemsted. Som nevnt så kan jeg huske hvor mye mine tidligere klassekamerater gledet seg til å flytte, og de skulle aldri komme hjem igjen. Nå som mange av oss har gått fem år på studier, vet jeg at flere av dem som ønsket å flytte har søkt på jobber hjemme i Flekkefjord. I avsnittet nedenfor tar jeg for meg innbyggertall, og ser på hva som gjør at befolkningen i Flekkefjord vokser. Er tilbakeflyttede studenter en av årsakene?

Befolkningstallene i Flekkefjord har holdt seg omtrent stabile gjennom årene, med en liten økning for hvert år. Innbyggertall fra 2023 viser at det var 9216 innbyggere, mens for 10 år siden var det 9060 i 2013. Hva som er årsaken til denne økning hvert år er usikkert, men tall fra 2021 og 2022 viser til at det døde fler mennesker enn det ble født, som betyr at befolkningen ikke øker på grunn av fødselstall. Statistikk over tilflyttere og fraflyttere i kommunen viser at det er flere tilflyttere enn fraflyttere. I 2021 var det 361 innflyttinger, og 321 utflytninger, mens i 2022 var det 519 innflytninger og 309 utflytninger (Statistisk sentralbyrå, 2024). Statistikken forteller oss ikke hvor innflytterne flytter fra, men det er tenkelig at noen er tilbakeflyttere som har bodd et annet sted en periode, som for eksempel i forbindelse med jobb eller studier. Det er også trolig at en del er fra nærliggende kommuner, andre steder i Norge eller andre land i verden.

I lys av statistikken for innbyggere i Flekkefjord vil dette ha innvirkning på dialekt og talemålet i kommunen. Gjennomgangen ovenfor viser at det er tilflyttertallet som gjør at innbyggertallet øker, tilflyttere fra andre steder i landet, nærliggende kommuner eller andre land vil bidra til flere muligheter med tanke på undervisning om dialekt og talemål. Ved flere tilflyttere, vil Flekkefjord få et større mangfold, både på områder som språk, kultur og dialekt. Et større talespråklig mangfold vil åpne opp for muligheter innenfor talemålsundervisning i skolen. På den andre siden vil Flekkefjordsdialekten få utfordringer ved mange fraflyttere. Dersom mange av innbyggerne velger å flytte bort vil kommunen få mindre innbyggere, og

færre brukere av dialekten i kommunen. Dette kan føre til at dialekten i mer eller mindre grad forsvinner, og eller blir mer og mer lik større dialekter i nærområdet. I kapittelet om skole og studietilbud (2.5.4) så vi at mulighetene ligger til rette for å pendle til ulike videregående skoler utenfor kommunen. Pendlere vil også kunne være med å påvirke dialekten ved at de har mulighet til å utvikle sitt talemål i møte med andre dialekter på studiestedet sitt. Det samme gjelder for fraflyttere som flytter tilbake til Flekkefjord. De har muligens bodd en periode et annet sted i Norge eller verden, og har endret dialekten sin litt. Når de flytter tilbake og kanskje få barn, vil de da videreføre den varianten av dialekten de selv bruker.

2.6 Flekkefjordsdialekten

Ofte deles Norges ulike dialekter opp i fire geografiske hovedområder, østnorsk, vestnorsk, trøndersk, og nordnorsk (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 31). Flekkefjord ligger i det geografiske området til inndelingen vestnorsk. Innenfor vestnorsk finnes enda en inndeling, her deles dialektområdet i nordvestlandsk, sørvestlandsk og sørlandsk. Den sørvestlandske inndelingen omfatter dialekter som strekker seg fra indre Sogn i nord til Lista i sør (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 95). Dermed tilhører flekkefjordsdialekten den sørvestlandske inndelingen innenfor hovedområdet vestlandsk.

Nedenfor tar jeg for meg noen sentrale trekk ved dialekten i Flekkefjord. Beskrivelsen av dialekten er ingen fullstendig beskrivelse, den sentrerer seg rundt utvalgte trekk som jeg har valgt så se nærmere på i metodedelene. Beskrivelsen av flekkefjordsdialekten er hentet fra Erling Georg Larsens hovedfagsoppgave fra 1970, *Formverket i Flekkefjord bymål*, og Brit Mæhlum og Unn Røynelands bok *Det norske dialektlandskapet – innføring i studiet av dialekter* (E. G. Larsen, 1970; Mæhlum & Røyneland, 2012).

Larsens (1970) beskrivelse av dialekten er av den tradisjonelle dialekten og er i dag en litt gammel beskrivelse av Flekkefjord bymål. Funnene hans bygger på dialekten til mennesker som var bosatt i bykjernen, rundt 1970-tallet. Larsen skriver i innledningen til sin hovedoppgave at det er bymålet som settes i fokus, men at trekkene er felles med talemålet i det nære omland (Nes og Hidra). Han sier at bymålet er organisk vokst sammen med talemålet i nærliggende distrikt, men at bymålet er blitt noe avsløpt. Med dette mener Larsen at det finnes enkelte trekk som er typiske for omlandet (Nes og Hidra), som ikke finnes i

bymålet (E. G. Larsen, 1970, s. 7–8). Jeg har valgt å ikke omtale disse trekkene fordi de ikke er relevante for resultatene i metodedelen.

Med tanke på at beskrivelsen er i dag en litt gammel beskrivelse, vil den i dag kunne avvike for dagens versjon av dialekten. Ettersom at Larsens beskrivelse muligens ikke er representativ for de unge brukerne av dialekten i dag, vil jeg i kapittel 2.7 ta for meg nyere forskning på dialekten.

2.6.1 Tonefall og ordaksent

Flekkefjord kommune ligger innenfor det geografiske området som har høgtone, dette gjør at flekkefjordsdialekten er en dialekt som har høgtone (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 180). Det vil si at ordene uttales med en høy tone først, og at tonen faller litt mot slutten av ordene (Venås & Skjekkeland, 2023).

Norges dialekter har en motsetning mellom enstavings og tostavings tonelag. Flekkefjord bymål er ingen unntak. På den andre siden så beskriver Larsen at Flekkefjord bymål mangler tonelag 1 i ord der det blir brukt tonelag 1 i andre dialekter i landet. Disse ordene får tonelag 2 istedenfor tonelag 1 (E. G. Larsen, 1970, s. 9).

2.6.2 Vokaler

Larsen gir en beskrivelse på uttalen av vokalene i Flekkefjord bymål. Her beskriver han at de fleste har samme uttale som «alminnelig norsk», mens det er en vokal som skiller seg ut. Vokalen *u* blir beskrevet som vanlig norsk når den er lang, mens når den er kort, endrer uttalen seg. Når vokalen er kort blir uttalen lik som vokalen *o*. Ord som den korte vokalen opptrer i er buss, som blir boss, og *full*, som blir *full* (E. G. Larsen, 1970, s. 16–17).

2.6.3 Bløte konsonanter

Erling Georg Larsen skriver i sin hovedfagsoppgave at «vårt bymål hører til «den bløte kyststripe» (E. G. Larsen, 1970, s. 7). «Den bløte kyststripe» er betegnelsen på de dialektområdene som ligger helt sør i Norge der uttalen av de konsonantene *p*, *t*, *k* har gått over til *b*, *d*, og *g*. Dette kalles for lenisering, det betyr at *p*, *t* og *k* som er ustemte plosiver, har endret seg til de stemte plosivene *b*, *d* og *g*. Derfor kalles disse for leniserte plosiver, eller bløte konsonanter i dagligtalen (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 98). Området der fenomenet

finnes, strekker seg fra Arendal til Skudenes på Karmøy. Eksempler på ord som har leniserte plosiver, *er båt – båd, å gape- å gaba, og kake – kaga* (E. G. Larsen, 1970, s. 7; Skjekkeland, 2023a).

2.6.4 Skarre-r

Et annet felles trekk for hele den sørvestlandske inndelingen er bakre uttale av /r/, også kalt for skarre-r. Larsen beskriver at uttalen av konsonanten blir uttalt med bruk av drøvelen. Dette dialekttrekket har utvidet seg de siste århundrene til å bli brukt i flere ulike dialekter i Norge. Bakre uttale av konsonanten *r* finner vi i dialekter fra Arendal på Sørlandet langs kysten helt til Bergen på Sør-Vestlandet. Grunnen til at det store området der skarre-r er utbredt er trolig fordi den er enklere å uttale enn rulle-r (E. G. Larsen, 1970, s. 18–19; Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 97 og 185).

2.6.5 Aspirasjon

Dialekten har også en uttale av konsonantene *k, p* og *t* som er ikke er så vanlig i mange dialekter i Norge. Denne uttalen kalles for aspirasjon, og det finnes to typer, pre- og post-aspirasjon. Enkelt forklart så er aspirasjon et pust som kommer før eller etter uttalen av enkelte konsonanter, også kalt plosiver. Pre-aspirasjon er når pustet kommer før uttalen av plosiven. I Flekkefjordsdialekten finner vi post-aspirasjon, det vil si at ved fremlyd i stavinger som er trykktunge vil konsonantene være aspirert. Dette betyr at det lages et lite pust etter at konsonanten er uttalt før neste lyd i ordet. Pustet likner en *h*-lyd, og blir transkribert slik som dette [h]. Et eksempel på et ord som har aspirasjon er pronomen i 1. person flertall objektsform er, *åkk^he* (Endresen, 1991, s. 60–61; E. G. Larsen, 1970, s. 18–19).

2.6.6 A-Infinitiv

Ettersom dialekten er en del av den sørvestlandske inndelingen, så er dialekten et *a*-mål. Det vil si at verb i infinitiv og svake hunkjønnsord i ubestemt form får *-a* endelse (E. G. Larsen, 1970, s. 7 og 29; Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 97). Å hoppe blir *å hoppa*, og en stjerne blir *ei stjerna*.

2.6.7 Sterke verb i presens

Skjekkeland skriver at noen dialekter i Aust- og Vest-Agder mangler *i*-omlyd i sterke verb i presens. Han legger til at *i*-omlyd brukes i indre bygder i Vest-Agder (Skjekkeland, 2023b).

Larsen skriver at i-omlyden er lite brukt i bykjernen Flekkefjord, men kan finnes i omlandet rundt bykjernen (E. G. Larsen, 1970, s. 7). I dialektbeskrivelsen til Larsen om sterke verb beskriver han allikevel to ulike varianter av presens på enkelte verb. Han kommenterer ikke hvilken av variantene som er mest dominerende.

Etter min oppfatning av bruken av verbene i presens så er variantene *kjeme, tege og jenge* mest brukt blant den voksne og eldre generasjonen, samt hos innbyggere i omlandet rundt bykjernen. Variantene *komme, tar og går* virker mer dominerende hos den yngre generasjonen, men jeg har lagt merke til at noen bruker *kjeme, tege og jenge*. I masteroppgaven til Bruli, kommenterer hun også at hun ikke har inntrykk av at de tradisjonelle formene blir noe særlig brukt i dialekten da hun skrev masteroppgaven sin i perioden 2015 til 2017 (Nygaard Bruli, 2017, s. 65).

Oversikten nedenfor er hentet fra Larsen (1970) sin beskrivelse av hvordan sterke verb bøyes i flekkefjordsdialekten. Jeg har plukket ut de tre sterke verbene jeg omtalte i avsnittet ovenfor, som jeg har en oppfatning av at blir brukt i talemålet hos voksne og den eldre generasjonen i Flekkefjord.

<i>komma</i>	<i>komme, kjeme</i>	<i>komm</i>	<i>komma</i>
<i>ta</i>	<i>tar, tege</i>	<i>tog</i>	<i>tatt, teie</i>
<i>gå</i>	<i>går, jenge</i>	<i>jekk</i>	<i>gått, jenge</i>

(E. G. Larsen, 1970, s. 83–84)

2.6.8 Pronomen

Mæhlum og Røyneland skriver at de formene for 1. person flertall i subjektsform som blir brukt i alle de sørvestlandske dialektene er *eg* og *me* (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 97). Larsen viser til en variant av pronomenformen *me* som finnes i talemålet i Flekkefjord. Denne varianten er *mi*. Han skriver at bruken av *mi* er mest utbredt i bykjernen, mens *me* tilhører det opprinnelige dialektgrunnet og brukes i Flekkefjord sine landdistrikt. *Mi* er trolig en variant av *me* som har oppstått som en krysning mellom talespråkets *me* og skriftspråkets *vi* (E. G. Larsen, 1970, s. 57).

Pronomen i flertall er *åkke* og *dåkke*. *Åkke* er 1. person flertall objektsform, mens *dåkke* er 2. person flertall subjektsform. Larsen skriver at det er mye vakling i bymålet som gjør at det er

vanskelig å gi konkrete regler for hvordan flertallspronomenene brukes, men han har gjort seg noen teorier (E. G. Larsen, 1970, s. 56–58). Jeg skal ikke ta for meg teoriene til Larsen i oppgaven fordi de ikke er relevante for metodedelen. Metodedelen tar for seg hvilket pronomen som blir brukt, ikke årsaken til det, derfor har jeg valgt å ikke beskrive teoriene til Larsen.

2.6.9 Nektingsadverb

Det alminnelige nektingsadverbet som brukes, er *ikkje*. Dette brukes i de målgeografiske områdene sørvestlandsk, nordvestlandsk, midtlandsk, sørlig og nordlig nordlandsk (E. G. Larsen, 1970, s. 107; Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 191). Dialekten i Flekkefjord har også nektingen *ei* som brukes etter ordene *eller*, og *ellar*. «*Ænt'n du vill'ellar ei'*» (E. G. Larsen, 1970, s. 107).

2.6.10 Lokale ord og uttrykk

Som de fleste dialekter i Norge har også Flekkefjord noen egne ord og uttrykk. I dette delkapittelet tar jeg for meg noen ord og uttrykk som kjennetegner dialekten i Flekkefjord. De ulike ordene og uttrykkene er hentet fra eget vokabular, og norskdialekter.no sin dialektplakat tilhørende flekkefjordsdialekten (Norske dialekter, 2020).

Nedenfor er en oversikt over enkelte ord og uttrykk som jeg selv bruker i dagligtalen, og som jeg opplever at de fleste jevnaldrende samt den eldre generasjonen i Flekkefjord bruker. I metodedelen tar jeg for meg disse og flere, og undersøker om elevene bruker og eller kjenner til uttrykkene. Jeg opplever at den yngre generasjonen bruker disse til en viss grad. Noen ord er muligens noe mer brukt en andre.

Spoa (spade), *skolekjeks* (en type bakverk som selges i Flekkefjord), *tronk* (bagasjerommet i bilen), *forveden* (nyskjerrig), *nøden* (nøye), *nauden* (teit), *himla* (veldig), *hol* (lysten på noe å spise, ikke fordi en er sulten, bare lyst på noe).

2.7 Tidligere forskning på flekkefjordsdialekten og omegn

I dette delkapittelet vil jeg ta for meg nyere forskning på flekkefjordsdialekten. Som tidligere nevnt så er beskrivelsen av Larsen (1970) en litt gammel beskrivelse, som kanskje ikke er relevant for dagens talemålssituasjon i Flekkefjord. Derfor vil jeg videre se på resultatene fra

Camilla Nygaard Bruli sin masteroppgave fra 2017. Bruli foretok en sosiolingvistisk studie av talemålsutviklingen i Flekkefjord by (Nygaard Bruli, 2017, s. 1).

Martin Skjekkeland publiserte i 2009 «Språk og samfunn i endring «ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling». Her presenterer han en undersøkelse av talespråket til ungdom i Kvinesdal. Bygda og kommunen Kvinesdal ligger vest i Vest-Agder, og grenser til Flekkefjord kommune (Skjekkeland, 2009, s. 5). Med tanke på den geografiske nærliggende beliggenheten, vil talemålsutviklingen i Kvinesdal være relevant for talemålsutviklingen i Flekkefjord.

Ved å se på nyere resultater av forskning på flekkefjordsdialekten, og nærliggende dialekter vil dette kunne gi et bedre og mer oppdatert bilde på hva en som lærer kan møte i skolen med tanke på talemålet blant barn og unge.

2.7.1 «Lunt imellom høye fjelle» - Camilla Nygaard Bruli (2017)

Bruli skriver at hennes inntrykk av dialekten er at det er lite forskjeller i talemålet på tvers av generasjoner, og at dialekten ikke har gjennomgått store endringer. Ved presentasjonen av resultatene viste det seg at inntrykket hennes stemte. Hun skriver at hovedtrekkene virker å være stabile hos informantene hennes, og samsvarer for det meste med Larsens beskrivelse av dialekten. På den andre siden presenterer hun også resultater som viser endring i dialekten hos informantene (Nygaard Bruli, 2017, s. 87–89). Det er viktig å presisere at informantene av Bruli er nøye utvalgt med et kriterium, at en av foreldrene eller foresatte til informantene er fra Flekkefjord (Nygaard Bruli, 2017, s. 27). Dermed vil heller ikke denne beskrivelsen av talemålssituasjonen i Flekkefjord være helt relevant for min forskning. Da jeg ikke har noen krav til mine informanter, utenom at de går i en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord.

Undersøkelsen til Bruli (2017) vil allikevel kunne gi et innblikk i hva jeg kan forvente å få som funn på min undersøkelse ettersom at vi ser på noen av de samme språktrekkene innenfor samme dialekt. I oppgaven til Bruli tar hun for seg flere ulike særtrekk, nedenfor har jeg valgt å kommentere resultatene fra undersøkelsen hennes som samsvarer med mine utvalgte språklige variabler.

Resultatene av undersøkelsen til Bruli viser at de største hovedtrekkene i dialekten virker å holde seg stabile. Blant disse er leniserte plosiver, alle informantene hennes brukte bløte konsonanter. Alle informantene hadde også senking av kort u til o i ord som «*hund, rundt og*

munnn». Hun fant også ut av pronomensformen som blir brukt i 1. persons flertall, subjektform er *mi*. Pronomensformen ble brukt av alle informantene (Nygaard Bruli, 2017, s. 88).

Bruli finner noen språklige variabler som har endring. Blant disse er sammenfallet mellom kj- og sj- lyden (Nygaard Bruli, 2017, s. 90). Jeg har valgt å legge fokuset mitt på denne språklige variabelen fordi jeg opplever at sammenfallet er større i dag blant unge talere av flekkefjordsdialekten. Derfor er resultatene til Bruli interessante å ha med seg inn i skolen, for å få et innblikk i hva en kan forvente som lærer.

Sju av informantene i undersøkelsen til Bruli skiller mellom de to lydene, mens resten av informantene veksler mellom tradisjonell kj- uttale og sammenfall mellom lydene. Det interessante her er at ingen av informantene har et gjennomført sammenfall. Et gjennomført sammenfall mellom lydene vil si at de kun bruker sj- lyden i alle uttalelser (Nygaard Bruli, 2017, s. 90). Undersøkelsen til Bruli ble gjort i 2017, og resultatene viser at sammenfallet mellom lydene var på vei inn i dialekten. Med disse resultatene styrker dette oppfatningen min om at sammenfallet mellom sj- og kj- lyden er med vanlig blant unge i Flekkefjord i 2024.

2.7.2 Språk og samfunn i endring – Martin Skjekkeland (2009)

Resultatene fra undersøkelsen til Skjekkeland viser at særtrekkene i morfologien holder seg bedre enn særtrekk innenfor leksikon og fonologien (Skjekkeland, 2009, s. 209). Videre vil jeg ta for meg noen av resultatene fra hans undersøkelse. Han undersøker flere trekk ved dialekten i Kvinesdal, men jeg har valgt å ta for meg resultatene som kan være interessante for min problemstilling.

Som i undersøkelsen av Bruli så er også Skjekkeland sine informanter nøye utvalgt basert på noen utvalgte kriterier. Han valgte informantene sine basert på fem kriterier:

1. De måtte ha minst en forelder fra Kvinesdal.
2. Informanten måtte ha bodd i bygda siden før 7- årsalderen.
3. Informanten måtte også ha vokst opp i gamle Kvinesdal eller Fjotland kommune.
4. Informanten måtte ha gitt et greit svar på spørreskjemaet som skulle hjelpe han å velge ut informanter.

5. I tillegg til kriteriene ovenfor ville han ha med noen informanter som var vokst opp i sentrum av Kvinesdal, og noen som var vokst opp i Vesterdalen, Austerdalen og Fjotland.

(Skjekkeland, 2009, s. 111–112).

I tillegg til kriteriene hans så er informantene en del eldre enn de jeg har brukt i min undersøkelse. Informantene til Skjekkeland gikk i 9. klasse på ungdomskolen i Kvinesdal, og 1. klasse på videregående i Kvinesdal (Skjekkeland, 2009, s. 111–112).

I kapittel 21 presenterer Skjekkeland en oppsummering av resultatene fra undersøkelsen. Her deler han kapittelet inn i to. Først presenterer han særtrekk som fremdeles holder seg godt i Kvinesdalsdialekten. Blant disse trekkene er a- ending i infinitiv som ut fra undersøkelsen til Skjekkeland, viser at 100 % av informantene brukte a- endelse i infinitiver. Resultatene fra undersøkelsen viser også at 98 % av informantene brukte a- endelse i ubestemt entall av svake hunkjønnord (Skjekkeland, 2009, s. 209).

Et annet trekk som holder seg godt, er bruken av enkelte pronomenformer. Her viser resultatene at i 2. persons flertall i subjekt og objektsform er det *dåkke* som blir brukt, og *åkke* i 1. persons flertall objektsform. Skjekkeland skriver at disse formene er «enerådende» blant informantene (Skjekkeland, 2009, s. 211). De samme pronomenformene beskrev Larsen (1970) at ble brukt i den tradisjonelle flekkefjordsdialekten. Trolig vil det være noen forskjeller i mine resultater ettersom at jeg undersøker en dialekt tilhørende en by, der det muligens er mer tilflytning og flere påvirkningskilder til dialekten.

Et tredje særtrekk som holder seg godt, er at sterke verb i presens får i- omlyd og innskotsvokal (*søve, kjeme*). Skjekkeland skriver at formene av sterke verb i presens ble brukt av 64%, mens 8,5% vekslet mellom former. Han skriver også at «alderdommelige» sterke former av presens også holder seg godt i dialekten. Her mener han former som (*jenge, tege, blæse*) (Skjekkeland, 2009, s. 211).

Videre i kapittelet presenterer Skjekkeland særtrekk der endringene er større. Her presenteres det flere trekk, men jeg tar for meg to som er relevante for min oppgave. Skjekkeland fant endringer ved bøyningen av a- verb i presens. Her tar vokalen -e over for -a ved bøyning i

presens. 86,5% av informantene brukte -e fremfor a- endelse i presens (Skjekkeland, 2009, s. 214).

Det ble også funnet endringer ved pronomenformen i 1. person flertall. Den tradisjonelle pronomenformen har vært *me* i Kvinesdal. Undersøkelsen viste til at en nyere form ble brukt blant informantene. Her var det *mi* som ble brukt som pronomen i 1. person flertall. Han oppgir ingen prosent, men skriver at *mi* er enerådende blant informantene. Så en kan si at det er *mi* som er den dominerende pronomenformen blant informantene (Skjekkeland, 2009, s. 214).

Ved å se på nyere forskning på dialekten i Flekkefjord, og et nærliggende sted som Kvinesdal vil en kunne danne seg et bilde av hva en kan vente seg av talemålsvariasjon i klasserommet i dag. Bruli (2017) sin forskning viste at hovedtrekkene ved dialekten holdt seg godt da hun gjennomførte sin undersøkelse. Med tanke på at informantene til Bruli måtte ha en eller begge foresatte fra Flekkefjord så vil trolig elever som oppfyller dette kriteriet i skolen i dag, ha et talemål som er nærliggende funnene til Bruli. Som vi så i kapittel 2.5.5. om til og fra flytting, viser tallene at befolkningstallet øker på grunn av tilflyttere. Dermed kan en ikke utelukke at noen av tilflytterne kommer fra nærliggende byer og eller bygder som Kvinesdal. Dermed vil funnene til Skjekkeland (2009) også være relevant informasjon for hva en kan forvente seg av talemålsvariasjon i klasserommet på en skole i Flekkefjord.

2.8 Fagdidaktiske vurderinger

På veien videre mot en konklusjon for hvordan en kan undervise i talemål i skolen må jeg ta for meg noen fagdidaktiske vurderinger. Som jeg skrev om i kapittel 2.3 så er talemålet i Norge i dag til dels i endring og mangfoldig. Dette gjør at det er flere ulike ting som må tas hensyn til. Kompetansemålenes åpenhet gjør at det trengs et forarbeid, og ulike fagdidaktiske vurderinger som må tas hensyn til i undervisning i dialekt og talemål. I dette kapitlet tar jeg for meg ulike fagdidaktiske sammenhenger og vurderinger som burde gjøres når en skal undervise om talemål i skolen.

2.8.1 Motivasjon og elevforutsetninger

En av de viktigste oppgavene til en lærer er å fremme oppmerksomhet, motivasjon og engasjement for arbeidet i klasserommet. Dette er ikke alltid like enkelt da alle elevene er

ulike individer, de har ulike opplevelser for hva de syntes er interessant og ikke. Alle elevers motivasjon er ulik, og har derfor ulike årsaker. En årsak er hvordan skolearbeidet er kulturelt betinget, hvordan skolearbeidet blir verdsatt i familien eller sosiale miljøer der eleven har tilknytning. Individuelle betingede forhold er også en årsak til varierende motivasjon hos elever. En elev som er god i fysisk aktivitet vil motiveres mer av praktiske, og fysiske oppgaver, enn teoretiske oppgaver. På den andre siden vil en elev som har et språklig talent finne mer motivasjon i teoretiske oppgaver som omhandler språk, enn en elev som sliter med å skape mening av en tekst. De utfordringene elevene møter på som er akkurat passe vanskelige, og som de finner interessante er hovedidealet for å bli motivert (Bergkastet et al., 2009, s. 103). Det finnes mange metoder og virkemidler for å skape motivasjon og engasjement hos elevene. Ett av de aller viktigste virkemidlene er at læreren har didaktiske forutsetninger for å lære bort kunnskap på en engasjerende måte. Samtidig må læreren ha en god faglig kompetanse i faget og temaet som skal læres bort (Nordenbo mfl., 2008 i Bergkastet et al., 2009, s. 103). I temaet talemål og dialekt vil det være relevant at læreren har kunnskap om lokal dialekt, samt om talemålsvariasjon i Norge.

2.8.2 Tilknytning og relevans

I en didaktisk sammenheng ønsker en å dyrke motivasjon for å oppnå god læring hos elevene. Motivasjon kan fremmes ved at elevene finner undervisningen relevant for seg selv. For å kunne gjøre undervisningen relevant må en bli kjent med elevene. Læreren må kjenne til hva elevene kan, hvilke erfaringer de har med ulike talemål fra før, og hvilke forutsetninger elevene har for temaet.

Som lærer er det ofte enkelt å behandle klassen som en gruppe med like forutsetninger. Selv om alle elevene går i samme klasse, på en skole i for eksempel Flekkefjord, betyr ikke dette at alle elevene har den samme tilknytningen til den lokale dialekten. Det er enkelt å tenke at ettersom elevene bor i samme område, har de den samme tilknytningen til lokal dialekt. Dermed er det enkelt å tenke at talemålsundervisningen skal knyttes opp til den lokale dialekten. Dette er ikke alltid tilfelle. Noen av elevene har kanskje en eller begge foreldre med ulikt talemål, eller er brukere av en annen norsk dialekt. Dermed vil ikke alle føle den samme tilhørigheten til dialekten det undervises i. I en situasjon som denne vil ikke eleven føle relevans med undervisningen noe som kan gjøre at motivasjonen og interessen forsvinner. Derfor er det viktig at en lærer å kjenne elevene, og vite hvilke forutsetninger de forskjellige har, slik at en kan gjøre ulike tilpassinger i undervisningen.

For å unngå å behandle klassen som en gruppe, og anta at alle elevene finner dialekten tilknyttet stedet de bor relevant, kan en gjøre ulike tilpassinger. På forhånd av undervisningen vil det være relevant å kartlegge hvilke talemål som finnes i elevgruppen, og hva de kan om temaet fra før. På denne måten vil læreren få oversikt over hvilke talemålsvariasjoner som finnes i klassen, og kan planlegge undervisning basert på det mangfoldet av talemål. Ved å få en oversikt vil planleggingen og tilpasningen av undervisningen kunne gjøres på forhånd for å sikre at alle elevene vil føle en tilknytning og relevans til temaet.

2.8.3 Tilpassing av talemålsundervisning

Ved å kartlegge, og få en oversikt over talemålssituasjonen i en klasse vil en kunne oppdage at det kan være individuelle forskjeller, dette innebærer at en må gjøre en tilpassing av undervisningen, på gruppe og muligens ned på individnivå. Bostedet til elevgruppen vil også spille en rolle for hvordan en skal tilpasse undervisningen.

Bostedet til elevene, og hvor skolen ligger i landet vil være med å utgjøre hva som er aktuelt å legge vekt på i talemålsundervisningen. Som vi har sett i kapittel 2.2.4, så vektlegger kompetansemålene at elevene skal «utforske», «samtale om» og «sammenlikne» «talemålet i nærmiljøet» (Kunnskapsdepartementet, 2019c, 2019d, 2019e). Det geografiske stedet der undervisningen foregår har betydning for hva dette innebærer. Her vil det være forskjeller på hva innholdet i undervisningen baseres på ettersom at «talemålet i nærmiljøet» vil variere ut ifra hvor i landet undervisningen holdes.

Tidligere har jeg nevnt at for å skape motivasjon må undervisningen oppleves relevant for elevene, og at det er enkelt å se på en klasse som en gruppe med like forutsetninger ettersom at de bor på samme sted. Selv om kompetansemålene setter søkelys på «talemålet i nærmiljøet» er det ikke sikkert at alle elevene i skolen i Flekkefjord vil føle den samme tilknytningen og relevansen til det lokale talemålet. I kapittel 2.5.5 omtalte jeg statistikk over til- og fraflytting til Flekkefjord, og tallene viste at det var tilflytting som gjorde at befolkningstallet økte. Med dette i bakhodet er det mulig å anta at en vil møte på flere elever i skolene i Flekkefjord som har et talemål som ikke kan knyttes spesifikt til det lokale talemålet i Flekkefjord. Dermed vil det være aktuelt å kunne tilpasse talemålsundervisningen helt ned på individnivå slik at også disse elevene også føler på en relevans for undervisningen.

2.8.4 Fagdidaktiske rammer for undervisning

Som sett ovenfor så er det nødvendig at en lærer kjenner til elevenes forutsetninger for å planlegge, og tilpasse en undervisning som føles relevant for alle elevene. Elevforutsetninger er et didaktisk element som blir presentert i den didaktiske relasjonsmodellen av Bjørndal og Lieberg (1978). Modellen forklarer hvordan samspillet mellom ulike didaktiske elementer er viktig i undervisning for at læringsutbyttet skal bli så bra som mulig. Modellen «fremhever forbindelser og samspill mellom ulike didaktiske elementer.» De ulike didaktiske elementene som modellen inneholder er *elev – og lærerforutsetninger, mål, rammefaktorer, arbeidsmåter, innhold og vurdering*. Hovedbudskapet med den didaktiske relasjonsmodellen er at de ulike didaktiske elementene som er i modellen ikke kan løsrives fra hverandre, og at dersom en endrer en av elementene i undervisningen vil dette påvirke de andre elementene, og undervisningens helhet (Vestøl, 2008, s. 2).

I dette kapittelet har jeg tatt for meg at å kjenne elevene sine er viktig for undervisning knyttet til temaet talemål ettersom at elevene skal føle at undervisningen er relevant for dem. Her er det å kjenne til elevenes forutsetninger en viktig faktor. Dette didaktiske elementet finner en også igjen i den didaktiske relasjonsmodellen som et viktig element for å skape en god undervisning. For å kunne skape en god talemålsundervisning der alle elevene føler på tilknytning og relevans trengs nøye planlegging, kartlegging og tilrettelegging. Dette vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 5.

3. METODE

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder.»
(Vilhelm Aubert, 1985, s.196 i Dalland, 2017, s. 50).

Sitatet ovenfor beskriver hva en metode er, og hvorfor den brukes. Dette kapittelet dreier seg om hvilken metode jeg har valgt, og hvorfor jeg har valgt denne til å svare på min problemstilling. Frem til nå i oppgaven har vi sett på en god del premisser for undervisning. I denne delen av oppgaven vil jeg eksemplifisere og konkretisere premissene ved hjelp av en undersøkelse. Jeg beskriver prosessen med å velge metode, utviklingen av undersøkelsen, utførelsen og arbeidet med funnene.

3.1 Bakgrunn for valg av metode

For å kunne svare på problemstillingen min hvordan undervise i talemål og dialekt på mellomtrinnet i Flekkefjord? Trenger jeg å finne ut hvordan elevene i Flekkefjord snakker, og hvilke oppfatninger de har om talemål. For å kunne si noe om hvordan elevene snakker og hvilke tanker de har omkring temaet talemål, trenger jeg å benytte en metode som egnes for nettopp dette formålet. En metode er et redskap en kan bruke i møte med det en ønsker å undersøke. I mitt tilfelle er dette språket, og talemålet til elevene i en klasse på mellomtrinnet. Metoden jeg har valgt å bruke hjelper meg med å samle inn informasjonen jeg leter etter, talemålet til elevene. Det er informasjonen jeg ønsker å finne som avgjør hvilken metode som egner seg best. En deler ofte inn metodene i to, kvantitativ og kvalitativ metode. De to metodetyperne bidrar på hver sin måte til at en kan forske på og forstå samfunnet, og «hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler» (Dalland, 2017, s. 51–52).

Videre i dette kapittelet tar jeg for meg ulike metoder som kan brukes til å innhente data, og beskriver hvilken metode jeg har brukt, og hvorfor jeg valgte nettopp denne for min datainnsamling. Videre beskriver jeg prosessen med datainnsamlingen min, og hvilke faktorer jeg har tatt stilling til i utformingen av metoden jeg har valgt å bruke.

3.1.2 Kvantitativ metode

Ved bruk av kvantitative innsamlingsmetoder blir de innsamlede dataene oppgitt i form av målbare enheter. Dataene gir tall som gjør det mulig å foreta regneoperasjoner for å kunne si

noe om for eksempel gjennomsnitt, typetall eller data som skiller seg ut fra mengden. Bruker man en metode som er kvantitativt orientert er det ofte for å gå i bredden, få innsamlet en større mengde data hos mange informanter, for å få en eksakt oversikt over en situasjon. Metoden får frem det som er felles for informantene, og det er dette som vektlegges. Ofte skjer datainnsamlingen uten direkte kontakt med feltet, og forskeren ser fenomenet utenfra, og viser nøytralitet og avstand til innsamlingen. Spørreskjema med svaralternativer, og observasjoner som er systematiske og strukturerte i kombinasjon med mange informanter er eksempler på kvantitative metoder (Dalland, 2017, s. 53).

3.1.3 Kvalitativ metode

En kvalitativ metode samler også inn data, men ikke i form av målbare data slik som kvantitative metoder. Ved å bruke kvalitative metoder samler en inn data som fanger opp meninger, opplevelser og eller erfaringer fra informantene. I denne typen metode er det ofte få informanter, men metoden går i dybden fremfor bredden som gjør at dataene gir mange opplysninger. Det er søkelys på å få frem det som er spesielt og særegent hos informantene, og i analyse av dataene settes det søkelys på å formidle forståelse. Eksempler på kvalitative metoder er intervjuer som består av åpne spørsmål og har ingen faste svar (Dalland, 2017, s. 53).

3.1.3 Hvilken metode passer best til min oppgave?

Etter å ha blitt kjent med de ulike metodene, og sett hva de har å tilby må en se hva som er hensikten med oppgaven. Hva er det som skal forskes på? og hva er dataene som skal samles inn? Jeg ønsker å se på talemålet til en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord, og finne ut hva deres oppfatninger er til det faglige temaet dialekt og talemål. For at det skal være gjennomførbart må en velge en metode som gjør det mulig å samle inn data fra flere informanter, om ulike tema, og samtidig ta hensyn til at det ikke er en for tidkrevende prosess.

Jeg har kommet frem til at det mest gunstige for min problemstilling og oppgave er å bruke en metode som i prinsippet brukes kvantitativt. Det mest gunstige er å bruke et spørreskjema med svaralternativer, og åpne svar som gir elevene mulighet for å utdype svarene sine, med dette så har metoden et kvantitativt preg. Ved å bruke spørreskjema som metode vil jeg få muligheten til å samle inn data fra en hel klasse på kort tid. Metoden vil også gi meg en

oversikt over talemålet til elevene i klassen, og elevenes tanker om talemål som er hensikten med undersøkelsen.

Selv om metoden virker som den mest gunstige for oppgaven min, er det noen forbehold jeg må ta hensyn til. Spørreundersøkelsen samler inn data i form av selvrapportert språkbruk, og elevenes oppfatninger om talemål. Elevene rapporterer selv hvordan de snakker i form av å svare på spørsmål. Denne typen datainnsamling må en ta hensyn til at svarene informantene gir kan avvike fra hvordan det virkelig er. Dette kalles for feilrapportering, og kan deles i to kategorier, underrapportering og overrapportering. Ved overrapportering gir informanter svar som tilsier at de bruker bestemte former eller språktrekk som de egentlig ikke bruker. Når det gjelder underrapportering så er dette det motsatte. Her svarer informantene at de ikke bruker bestemte former eller språktrekk når de egentlig gjør det (Røsstad, 2008, s. 50). I mitt tilfelle med elevene på mellomtrinnet kan jeg forvente begge formene av feilrapportering, på grunn av ulike årsaker. En årsak jeg kan tenke meg til er at elevene ikke er helt klar over hvordan de selv snakker, så derfor vil de kunne svare det de helst ønsker at de sier. Dette gjør at jeg må ta forbehold for at elevene ikke har svart overens med slik som de faktisk snakker, og stille meg kritisk til svarene som blir gitt.

Elevene får også spørsmål knyttet til sine egne oppfatninger, tanker, og kjennskap til talemål, og talemål i nærmiljøet. Her vil elevene oppgi hva de tror eller mener knyttet til ulike spørsmål om talemål og dialekter. De får spørsmål som dreier seg om talemålet i nærområdet, og kan dele sine oppfatninger rundt temaet. Ved innsamlingen av informasjon som dette kan en merke seg at informasjonen ikke nødvendigvis er korrekt, eller stemmer overens med hvordan det faktisk er. I dette tilfellet er det uproblematisk at elevene oppgir informasjon som ikke stemmer med virkeligheten, det viktigste er at de oppgir hva de tror eller mener knyttet til de gitte spørsmålene, som er hensikten med undersøkelsen.

3.2 Utforming av undersøkelsen

Ved å bruke spørreskjema som metode oppnår en mulighet til å skaffe en større mengde data på kort tid. Spørreskjemaet har standardiserte spørsmål som er ferdig formulerte, og gjør at respondentene svarer på de samme spørsmålene i lik rekkefølge. Prosessen ved å utforme spørsmål til et spørreskjema er viktig, fordi det må vektlegges at respondentene oppfatter spørsmålene så likt som mulig (Dalland, 2017, s. 123–124). I dette kapitlet tar jeg for meg

valg jeg har måtte ta stilling til i prosessen med å utforme spørreskjemaet, og beskriver hvilke avgjørelser jeg har tatt i henhold til disse.

3.2.1 Informanter

Jeg ønsket jeg å bruke et utvalg elever som representerer et eksempel på målgruppa for undervisning, en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord. For å finne informanter jeg kunne bruke i undersøkelsen min tok jeg kontakt med en lærer jeg selv hadde da jeg gikk på mellomtrinnet. Jeg kunne selvsagt hatt undersøkelsen i hvilken som helst klasse uavhengig av læreren, men det følte trygt og fint å spørre en lærer jeg kjente til. Læreren er kontaktlærer for en klasse på mellomtrinnet på en skole i Flekkefjord, og ønsket gjerne å la meg få gjennomføre undersøkelsen. På forhånd hadde jeg ingen kjennskap til elevene, verken totalt antall, antall innen kjønn, bosted, identitet eller annen informasjon. Ut ifra problemstillingen min så stilles ingen spesifikke krav til informantene, utenom at informantgruppen er en klasse på mellomtrinnet på en skole i Flekkefjord. Derfor passet det perfekt å ta kontakt med en av mine tidligere lærere, som er lærer på mellomtrinnet.

Gjennom oppgaven velger jeg å kalle informantene for elever. Dette gjør jeg for å minne om undervisningsaspektet problemstillingen vektlegger, og at informantene er elever i skolen som kan ha noe å si med henhold til resultatene i undersøkelsen.

3.2.2 Personvern og anonymitet

I arbeidet med utformingen av spørreskjemaet fokuserte jeg på et element som er viktig å ta hensyn til, spesielt når det gjelder å innhente informasjon fra elever. Å ivareta elevenes anonymitet. Jeg måtte prøve å få frem ønsket informasjon, men samtidig ta hensyn til å ivareta elevenes anonymitet. Jeg måtte passe på at utformingen av spørsmålene i spørreundersøkelsen ikke ga mulighet for at elevene kunne oppgi personvernsopplysninger som navn, eller andre svar som kan knyttes til elevene. Dermed kunne jeg ikke stille et åpent spørsmål som for eksempel spurte hvilken dialekt de snakker, eller hvilket morsmål elevene har. Her ville jeg kunne få spesifikke svar som kunne være med på å identifisere elevene, og anonymiteten ikke ville bli opprettholdt. Jeg var også oppmerksom på å informere om at de ikke måtte skrive navn på skjemaet de fikk utdelt. Når elevene får utdelt noe i skolen, ligger det ofte naturlig for dem å skrive navn på ettersom at de ofte får beskjed om dette. Derfor var jeg oppmerksom på å informere om dette på forhånd, og underveis i arbeidet med spørreundersøkelsen.

3.3 Utforming av spørsmålene til spørreskjemaet

Hensikten med spørreundersøkelsen er å kartlegge talemålet til elevene i en klasse i Flekkefjord, for å finne ut hva som bør vektlegges når en skal planlegge undervisning knyttet til dialekt og talemål. For å finne ut nettopp dette har jeg delt spørreskjemaet i to hovedelementer.

- *Elevenes tanker og oppfatninger av nærmiljøet.*
- *Elevenes eget talemål.*

Den første delen tar for seg hva elevene oppfatter og tenker om talemålet i sitt nærmiljø, og hvilke erfaringer de har med talemålet de observerer. Her fokuseres det på talemål i lokal sammenheng. Den andre delen tar for seg elevenes eget talemål, her vektlegges ulike utvalgte språklige variabler knyttet til lokal flekkefjorddialekt. Disse to punktene er bakgrunnen for hvordan undersøkelsen min er designet, og årsaken til spørsmålene som spørreskjemaet består av. I de neste delkapitlene tar jeg for meg spørreskjemaets to hovedelementer, der jeg kommenterer valg, hensikt, og tanker rundt spørsmålene i spørreskjemaet.

3.3.1 Elevenes tanker om og oppfatninger av nærmiljøet

Den første delen av spørreskjemaet tar for seg spørsmål som dreier seg om hvilke tanker og oppfatninger elevene har om talemål i nærmiljøet. Disse spørsmålene er designet med bakgrunn i kompetansemålene i læreplanen som er gjeldende på mellomtrinnet. I kapittel 2.2.5 så vi at kompetansemålene etter fjerde og syvende trinn dreide seg om talemål i nærmiljøet. Derfor finner jeg det relevant å kartlegge hva elevene allerede vet om talemålet i nærmiljøet, med tanke på at de går på mellomtrinnet, og skal oppnå kompetansemålet for syvende trinn. Denne informasjonen vil gi meg et innblikk i elevenes kunnskap og kompetanse om det faglige temaet.

For å kunne få en oversikt over hva elevene kjenner til og syntes om talemålet i nærmiljøet valgte jeg å formulere ulike former for spørsmål. Det første spørsmålet spør konkret om elevene snakker likt som de fleste i området der de bor. Her fikk de alternativene ja, og nei, og muligheten til å kommentere noen eksempler på likheter eller forskjeller avhengig av om de svarte ja eller nei (se spørsmål 2 i vedlegg 1). Jeg tok videre for meg spørsmål med samme oppsettet som i spørsmål 2 som rettet seg mot konkrete personer i elevenes liv: venner og besteforeldre (se spørsmål 3 og 4 i vedlegg 1).

Spørsmål 5, 6, 7, og 8 er designet for å få et innblikk i elevenes eget syn på deres talemål, og elevenes tanker omkring flekkefjordsdialekten. Jeg finner det interessant å få vite hva elevene selv tenker om talemålet sitt, og talemål i nærområdet i og med at de skal undervises i dette. Spørsmålene i spørreskjemaet er ulikt utformet og noen av spørsmålene har åpne svar, mens et spørsmål har svaralternativer der de skal sette ring rundt adjektiv som de syntes beskriver dialekten i Flekkefjord (se spørsmål 8 i vedlegg 1).

3.3.2 Elevenes eget talemål

Vi har tidligere i oppgaven sett at det er tendenser til endringer i talemålene i Norge, og at vi mennesker forflytter oss mye. Dette gjør at en som lærer vil kunne møte på ulike talemål i klasserommet. For å kunne få innsikt i mulige tendenser, er den andre og siste delen av spørreskjemaet designet for å kartlegge hvordan talemålet er i en klasse i Flekkefjord. Her er spørsmålene designet etter utvalgte språktrekk som er sentrale i flekkefjordsdialekten.

Undersøkelsen inneholder også et konkret spørsmål som søker svar på om elevene er brukere av flekkefjorddialekt, en nærliggende dialekt eller en dialekt som tilhører et annet sted i landet (se spørsmål 1 i vedlegg 1). Ved hjelp av spørsmålene i del to av spørreskjemaet vil jeg kunne gi et eksempel på mulige dialektforskjeller som finnes innad i en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord.

Når jeg jobbet med utformingen av spørreskjemaet var jeg nødt til å gjøre et utvalg når det gjaldt hvilke språktrekk jeg ville undersøke. Utvalget jeg har gjort er basert på inspirasjon fra undersøkelsen til Bruli (2017), Larsens (1970) beskrivelse av flekkefjordsdialekten, og egne tanker og vurderinger.

De språklige variablene jeg har valgt å undersøke er disse (se også spørsmål i vedlegg) leniserte plosiver (spørsmål 9 og 10), a- endelse i verb i infinitivform, og svake hunkjønnsord i ubestemt form (spørsmål 10) og, nektingsadverb (spørsmål 13), 1. person flertall objektsform (spørsmål 15), 2. person flertall subjektsform (spørsmål 14). Spørsmål nummer 16 spør direkte etter hvordan elevene vil uttale en setning, og setningen inneholder flere ulike språktrekk. Jeg har også valgt å ta med spørsmål som konkret dreier seg om lokale ord og uttrykk (spørsmål 12 og 17). Alle spørsmålene knyttet til denne delen av spørreskjemaet har svaralternativer. I arbeidet med å utforme spørsmålene tok jeg høyde for at det var mulig at svaralternativene ikke ville være gjeldende for alle. Derfor har spørsmålene også et åpent felt merket med «Annet:» der elevene kunne svare dersom ikke svaralternativene appellerte til

dem. Et eksempel er spørsmål nummer 12, her ønsket jeg å finne ut av hvilket ord elevene brukte på en gjenstand. Her oppga jeg to svaralternativer, men de hadde muligheten til å skrive noe annet dersom de brukte et annet ord enn et av de på alternativene (spørsmål 12).

3.4 Gjennomføring av undersøkelsen

På forhånd tok jeg kontakt med en lærer på mellomtrinnet i en klasse i Flekkefjord, jeg fikk raskt avtalt en dag jeg kunne komme og gjennomføre undersøkelsen. Jeg planla å bruke en 45 minutters økt, og dette gikk helt etter planen. På dette tidspunktet var det første gangen jeg møtte klassen, og hadde ingen kjennskap til elevene på forhånd. De hadde heller ingen forhold til meg, så jeg startet undervisningstimen jeg hadde fått til rådighet med å fortelle litt om meg selv, masterutdanningen min, og spørreundersøkelsen de skulle få delta i. Jeg forklarte at det skulle brukes til en masteroppgave som jeg måtte levere for å kunne bli lærer, dette syntes elevene var kult og ønsket å hjelpe meg med. Jeg forklarte også at jeg har lenge syntes det er spennende med dialekter og talemål, og spurte elevene om de syntes det er spennende med dialekter. Jeg fikk ingen muntlig tilbakemelding på spørsmålet mitt, men inntrykksbasert fra min side fikk jeg bekreftelse gjennom nikk og smil fra noen få av dem.

Når det var tid for selve gjennomføringen av undersøkelsen hadde jeg på forhånd kopiert ut spørreskjemaet slik at alle elevene fikk hvert sitt eksemplar. Som nevnt hadde jeg ikke kjennskap til klassen så for å sikre meg at alle elevene ville kunne forstå spørsmålene i undersøkelsen valgte jeg å gjøre en felles gjennomgang. På tavla hadde jeg spørsmålene slik at elevene kunne se hvilket spørsmål vi jobbet med. Jeg gikk gjennom hvert spørsmål, og lot elevene få tid til å svare. Den første delen av spørreskjemaet opplevde jeg som at elevene syntes var vanskelig, de visste ikke helt hva de skulle skrive. Dette tror jeg har sammenheng med at de kanskje ikke hadde så konkrete eksempler som jeg først tenkte de ville ha. Her måtte jeg bruke litt tid på å forklare spørsmålene, og kom med noen eksempler. Her passet jeg på å ikke nevne konkrete eksempler slik at de kunne skrive det som jeg sa. Jeg fokuserte istedenfor å prøve å sette dem inn i situasjoner der de kunne tenke seg til hvordan noen snakker. For eksempel når de er på butikken, fotballtreneren eller når de er på besøk hos besteforeldrene sine. Den andre delen av spørreskjemaet som spør etter hvordan de snakker opplevde jeg som at de syntes var enklere, og gøyere å gjennomføre. Her observerte jeg at de prøvde å si ord og setninger høyt for å finne ut av hva de skulle svare. Her gikk elevene videre

til neste spørsmål uten å vente på at jeg skulle forklare spørsmålet, så denne delen var enklere å gjennomføre.

Til ettertanke hadde det vært lurt å innlede spørreundersøkelsen med et lite undervisningsopplegg om temaet dialekt og talemål. Slik at elevene fikk en form for innledning og tid til refleksjon omkring temaet. Dermed ville kanskje svarene på den første delen av spørreskjemaet vært enda flere, og mer konkrete. Hvis jeg kunne ha gjort dette om igjen ville jeg også ha byttet rekkefølge på de to hoveddelene i spørreskjemaet. Dette kunne muligens ha hjulpet elevene med å besvare spørsmålene som handlet om deres oppfatninger og tanker om talemål. Ved å endre rekkefølgen ville elevene fått innsikt og eksempler på hva de kunne tenke på i henhold til talemålet i nærmiljøet, som kanskje hadde gjort det enklere for dem å svare.

4. RESULTATER

I dette kapittelet presenterer jeg resultatene fra spørreundersøkelsen. Resultatene blir presentert i to ulike deler knyttet til de to ulike delene av spørreskjemaet, elevenes eget talemål (spørsmål nr.1 og 9-16 i vedlegget), og elevenes oppfatning av eget talemål og talemålet i nærmiljøet (spørsmål nr. 2-9, og 17 i vedlegget). Jeg har valgt å presentere resultatene fra spørreskjemaet med delen om elevenes eget talemål først, deretter delen om deres tanker om eget talemål og talemål i nærmiljøet. Det to ulike delene tar for seg spørsmålene i hvert sitt underkapittel. Måten resultatene blir presentert på avhenger av hvor mange svaralternativer spørsmålet har, og hvordan spørsmålet er formulert.

4.1 Elevenes eget talemål

4.1.1 Elevenes svar på spørsmål 1

Spørreskjemaets første spørsmål lyder som følger: *Hvilken dialekt snakker du? Sett ring rundt det som du syntes passer best.* Her fikk elevene disse svaralternativene:

- *Flekkefjordsdialekt*
- *En dialekt som tilhører området rundt Flekkefjord*
- *En dialekt som tilhører et annet sted i landet.*

10 av elevene svarte at de har flekkefjorddialekt, 2 elever svarte at de har en dialekt som tilhører området rundt Flekkefjord og 3 av elevene ga svaret at de er brukere av en dialekt som tilhører et annet sted i landet.

Resultatene på dette spørsmålet gir en generell oversikt over hvilke kategorier av talemål som finnes i klassen. En ting som kan være verdt å merke seg her, er at en ikke vet hva elevene definerer som *en dialekt som tilhører området rundt Flekkefjord*, eller som *en dialekt som tilhører et annet sted i landet*. Dermed må en ta høyde for at elevene kan ha tolket spørsmålet og svaralternativene på ulike måter. Med dette i bakhodet kan det være overraskelser i resultatene med tanke på hva elevene tenker selv om eget talemål.

4.1.2 Elevenes svar på spørsmål 9

På spørsmål nummer 9 fikk elevene spørsmålet: *Hvordan sier du ordet på bildet til høyre? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det.* På bildet til høyre var det avbildet en kake, og de fikk svaralternativene: *ei kaga, ei kaka, ei kage, ei kake.*

13 av elevene valgte svaralternativet «*ei kaga*», mens en elev valgte alternativet «*ei kage*». Her benyttet også en av elevene muligheten for å gi eget svar ettersom at eleven ikke syntes at alternativene stemte overens med det hen sier. Her skrev eleven at hen sier «*en kaga*».

Ved å se på resultatene kan vi se at alle elevene i klassen oppgir at de bruker leniserte plosiver, som var hovedhensikten med dette spørsmålet. En kan også merke seg at nesten alle av elevene svarte alternativet «*ei kaga*» som er det alternativet som er likt som uttalen til dialekten i Flekkefjord (E. G. Larsen, 1970, s. 7). Dette innebærer at elevene bruker en form som viser til a mål i infinitiv, og at det er mulig at elevene er brukere av a- mål som tilhører den originale dialekten i distriktet. De resterende to elevene som oppga at de sier «*ei kage*» og «*en kaga*», kan tenkes å være de samme to som oppga at de var brukere av en annen dialekt enten i området rundt Flekkefjord, eller et annet sted i landet.

En viktig ting å huske på er at elevene ikke nødvendigvis oppgir hva de selv sier. En må ta hensyn til at de rapporterer selv, og at de kan svare hva de ønsker å si eller det de tenker at de sier. Oppgaven i seg selv stilte ikke et veldig avansert og vanskelig spørsmål, så en kan tenke seg at resultatene stemmer.

4.1.3 Elevenes svar på spørsmål 10

Hensikten med spørsmål 10 var å innhente informasjon om bruken av leniserte plosiver, og hvilken endelse elevene brukte i hankjønnsord i flertall. For å finne ut av dette stilte jeg elevene følgende spørsmål: *Hvordan sier du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det: På sjøen er det mange __? Med svaralternativene: båta, båda, båte, både, båder, båter.*

På dette spørsmålet svarte 8 av elevene at de sier «*båda*», 3 svarte at de sier «*båder*», og 2 svarte at de sier «*både*». De to resterende elevene oppga at de har hver sin versjon av ordet, en oppga at hen sier «*båta*», og den andre oppga at hen sier «*båter*».

Resultatene på dette spørsmålet viser at 13 av elevene oppgir at de bruker leniserte plosiver i hankjønnsord i flertall. Vi kan også se at elevene har oppgitt ulike bøyningssendelser for hankjønnsordet i flertall. 9 av elevene oppgir at de har a- endelse, 4 har er- endelse, og 1 elev oppgir at hen har e- endelse. Vi ser altså at 8 av elevene oppgir å ha a- ending i flertall av hankjønnsord, og at de bruker den tradisjonelle formen i flekkefjordsdialekten: «*båda*».

Resultatene fra elevene som oppga at de sier «*båta*» og «*båder*» er verdt å merke seg, fordi dette er former som avviker fra flertallet. Som presentert i 4.1.1 så vi at 3 elever oppga at de snakker en dialekt som tilhører et annet sted i landet, derfor kan en tenke seg at elevene som svarte at de sier disse formene er en av dem med en dialekt som tilhører et annet sted i landet. På den andre siden vil det være en sjanse for at dette er en mulig feilrapportering. Jeg tenker at dette kan være en mulighet her ettersom at resultatene på resten av spørsmålene ikke tilsvarer med formene som ble svart på dette spørsmålet.

4.1.4 Elevenes svar på spørsmål 11

På spørsmål 11, fikk elevene dette spørsmålet om a- infinitiv: *Hvordan sier du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det: Han elsker ____ på trampoline.* Her fikk elevene to svaralternativer: «*å hoppe*», «*å hoppa*»

Spørsmålet hadde en overvekt med 13 svar på alternativet «*å hoppa*», mens to av elevene svarte at de sier «*å hoppe*».

Formålet med spørsmål 11 var å finne ut hvilken endelse elevene brukte i verb i infinitiv. Med å se på resultatene kan en se at 13 av elevene bruker a- endelse, mens 2 bruker e- endelse. A- endelsen samsvarer med tradisjonell dialekt i Flekkefjord, og andre talemål i regionen og vestover i landet, som for eksempel i Rogaland (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 181).

Dermed kan godt noen av elevene ha dialektgrunnlag fra andre steder i Lister-regionen eller Rogaland. En tanke om resultatet til to av elevene som oppgir at de bruker e- endelse, er at de kan ha blitt påvirket av at eksempelsetningen står skrevet på bokmål. Her blir det rette å sette inn «*å hoppe*» på bokmål. Det kan være en mulighet for at de to elevene har tenkt på denne

måten, og derfor valgt alternativet med e- endelse. Det er også en mulighet for at elevene faktisk bruker e- endelse i infinitiv, med tanke på at noen av elevene oppgir at de har et talemål som ikke samsvarer med tradisjonell flekkefjorddialekt.

Hvis en sammenlikner mine resultater med Bruli sine resultater fra hennes undersøkelse i 2017, er de relativt like. Alle av Bruli sine informanter brukte a- endelse i verb i infinitiv, og det var ingen tegn til noen andre endelser (Nygaard Bruli, 2017, s. 80). Selv om oppgavene til meg og Bruli er ulike, er det interessant å se på resultatene hennes. Dette gir troverdighet til svarene elevene har gitt i min undersøkelse. Dersom resultatene fra min og Bruli sin undersøkelse er representativt for barn og ungdom i Flekkefjord, står det tradisjonelle a- målet sterkt i dialekten enda.

4.1.5 Elevenes svar på spørsmål 12

Elevene fikk her spørsmålet: *Hvordan sier du ordet på bildet til høyre? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det.* På bildet var det en spade, og de fikk følgende alternativer: *spoa og spade.*

Dette spørsmålet fikk 14 svar totalt. 8 av svarene var på alternativet «*spoa*» som jeg opplever å være den lokale ordet i Flekkefjord for «*spade*» som ble brukt av 4 av elevene. De resterende to stemmene var like, og skrevet på annet: «*spada*». På dette spørsmålet var det en elev som ikke svarte, det kan godt tenkes at eleven ikke bruker eller kjenner til ordet det ble spurt om. Derfor kan det være at denne eleven var i tvil, og ikke visste helt selv hva hen sier, og derfor valgte å ikke gi noe svar.

Jeg hadde lyst å undersøke bruk og kjennskap til enkelte ord og uttrykk hos elevene, så dette spørsmålet var en del av den opprinnelige planen for å undersøke dette. Etter hvert kom jeg frem til at en bedre ide er å samle flere ord og uttrykk i samme spørsmål, som jeg har gjort i spørsmål 17 (se kapittel 4.8). Dette spørsmålet ble stående i spørreskjemaet, og jeg ser i etterkant at dette spørsmålet burde ha vært innlemmet i spørsmål 17. På den andre siden så kan det ha vært fint for elevene at de fikk litt varierte spørsmål gjennom spørreskjemaet.

4.1.6 Elevenes svar på spørsmål 13

Her fikk elevene spørsmål om nektingsadverb: *Hvordan sier du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det: ___ gjør det!, med svaralternativene ikke, ikkje, isje.*

Svaralternativet «*ikkje*» blir ifølge den innsamlede dataen brukt av 9 elever. 5 av elevene svarte at de sier «*isje*», mens en elev har satt ring rundt både «*ikkje*» og «*isje*».

Ut fra egne oppfatninger og observasjoner så finner jeg bruken av nektingsadverbet med uttalen «*isje*» mest utbredt blant unge i Flekkefjord. Derfor valgte jeg å ha med et spørsmål som kan gi en pekepinn på uttalen av nektingsadverb i Flekkefjord. Resultatene viste at 9 av elevene informerte at de bruker «*ikkje*», mens 5 av elevene mener at de bruker «*isje*». En ting som er verd å merke seg her er at elevene er ikke nødvendigvis vet om de ikke har kj- lyd. Det er ikke noe en nødvendigvis legger merke til selv, og elevene kan derfor ha valgt alternativet «*ikkje*» siden de kan tro at de bruker denne uttalen. En av elevene har satt ring rundt både «*ikkje*» og «*isje*». Det kan virke som at eleven er i tvil om egen uttale, noe som jeg tror er relevant for flere av elevene som deltok i undersøkelsen. Vi kan også se at det er en av elevene som ikke har oppgitt svar på dette spørsmålet, som en kan tolke som at eleven ikke er bevisst på hvilken uttale hen bruker. På den andre siden kan vi se ut fra resultatene at elevene i alle fall ikke oppgir at de bruker alternativet «*ikke*».

4.1.7 Elevenes svar på spørsmål 14

Her ble elevene stilt spørsmålet: *Hvordan sier du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det: Kjørte ___ helt til Danmark? Her fikk elevene alternativene «*dåkke*», og «*dere*».*

Elevene var enstemmige på bruken av 2. person flertall i subjektsform, her oppgir alle at de bruker «*dåkke*».

Resultatene er litt påfallende homogene når alle elevene oppgir at de bruker «*dåkke*». Rapporteringen fra elevene kan stemme, men en må ta høyde for feilrapportering. Når vi tidligere har sett at det ser ut til at noen av elevene har en dialekt eller talemål som ikke tilhører distriktet virker resultatet «*litt for godt til å være sant*». På den andre siden så viser

disse svarene at det er det en mulighet for at disse elevene er brukere av en dialekt som bruker den samme varianten av 2. person flertall i subjektsform som flekkefjordsdialekten.

4.1.8 Elevenes svar på spørsmål 15

Elevene fikk her stilt spørsmålet: *Hvordan sier du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det: Kjøpte du det til ____?* De fikk følgende alternativer: *åkke, oss*

Her svarer 13 av elevene at de sier «åkke», men to av elevene oppgir at de sier «oss». Disse resultatene forteller at nesten alle oppgir at de bruker «åkke» som er alternativet som blant annet blir brukt i den tradisjonelle lokale flekkefjordsdialekten. Selv om 13 av elevene svarer dette alternativet, betyr ikke dette at det er de samme elevene som har oppgitt i spørsmål 1 at de snakker flekkefjorddialekt. I dagens moderne samfunn finnes det ofte flere varianter av et trekk innenfor en dialekt eller talemål, for eksempel at det finnes flere varianter av sterke verb i presens i tradisjonell flekkefjorddialekt (E. G. Larsen, 1970, s. 83-84, se også kapittel 2.6.7) Derfor vil det være mulig at det er noen av elevene som har oppgitt at de snakker flekkefjorddialekt, som har svart at de sier «oss». En må også ta høyde for at elevene kan ha blitt påvirket av oppgaveteksten, som er skrevet på bokmål.

4.1.9 Elevenes svar på spørsmål 16

På spørsmål nummer 16 ble elevene spurt om dette: *Hvordan sier du denne setningen på din dialekt? Skriv setningen slik som du sier det: Når kommer dere til oss?* Her fikk elevene ingen svaralternativer, kun en linje der de skulle skrive det slik de sier setningen på sitt talemål.

Her har alle 15 av elevene gitt et svar på hvordan de uttaler setningen «*når kommer dere til oss?*».

- *Når kome dåkke til åkke.*
- *Når kommer dåkke te åkke*
- *Når kåmme dåkke te åkke.*
- *Når komme dåkke til oss*
- *Kåti kjeme dåkke te åkke*
- *Når komme dåkke*
- *Ka tid kommer dåkke da.*

- *Når komme dåkke te åkke*
- *Når kåmmer dåkke til oss*
- *Kåti kjeme dåkke te åkke?*
- *Kortid komme dåkke*
- *Når komme dåkke te åkke*
- *Kå ti kåmme dåkke te åkke*
- *Kå ti kåmme dåkke te åke*
- *Kåti komme dåkke*

Resultatene på dette spørsmålet viser at elevene kan ha løst oppgaven på ulike måter. Dette kan de ha gjort fordi, det er krevende for noen elever å skrive på dialekt, særlig når de i skolen er vant med å skrive på bokmål. Dette kan en se på at 3 av elevene skriver «til» på preposisjonen. Det er lite sannsynlig at de sier dette i talemålet sitt, etter å ha sett på de tidligere resultatene til elevene. Med dette i bakhodet kan en ikke stille seg ukritisk til resultatene på denne oppgaven.

At det kan være vanskelig for elevene å skrive på dialekt kan vi kanskje se i resultatene. Gjennom resultatene kan vi se at noen av elevene har skrevet «kommer», denne formen stemmer overens med skriftnormen i bokmål, og verbet i eksempelsetningen. Flertallet av elevene gjengir at de uttaler presensformen uten r- endelse som er et klassisk vestlig trekk. Som jeg nevnte i kapittel 2.6.7 hadde jeg en oppfatning av at det er varianten «komme» som er mest brukt av den yngre generasjonen i Flekkefjord, noe som viste seg å stemme i denne klassen. Et interessant resultat er at to elever har oppgitt, at de sier «kjeme» med i- omlyd. Denne formen forekommer også tradisjonelt i Flekkefjord i likhet med «komme» (se mer om dette i kapittel 2.6.7).

Gjennom alle svarene elevene har oppgitt kan vi se at de svarer at de bruker «dåkke». Dette resultatet er troverdig med tanke på at alle elevene oppga at de brukte «dåkke» også i spørsmål 14. De aller fleste har også skrevet at de sier «åkke», bortsett fra to som oppgir at de sier «oss». Disse resultatene stemmer også overens med svarene til spørsmål 15 der to elever svarte at de sier «oss». Forskjellen mellom spørsmål 15 og 16, er at på spørsmål 16 er det 3 elever som ikke har oppgitt hva de bruker av pronomenet i 1. person flertall objektsform.

Larsen skriver i sin beskrivelse av dialekten i Flekkefjord fra 1970 at spørrepronomenet «*kå*» er det som blir mest brukt (E. G. Larsen, 1970, s. 65). I resultatene mine er det 5 av 15 elever som bruker enten «*kå*» eller en variant av dette spørrepronomenet. Larsen skriver at «*kå*» kan brukes adjektivisk som i setningen «*kå ti va de*» (E. G. Larsen, 1970, s. 65). Vi kan se at 3 elevene som bruker «*kå*» har slått sammen de to første ordene til «*kåti*». Årsaken til at de har valgt å skrive det slik er nok på grunn av måten de sier det, så de uttaler det som at det er ett ord. 8 av elevene oppgir at de bruker «*når*», Larsen nevner ikke noe om denne varianten, så dette er muligens en variant som har kommet inn i talemålet i senere tid. En annen mulig årsak for at så mange av elevene bruker «*når*» fordi setningen de skal «oversette», står skrevet på bokmål, og det er «*når*» som blir brukt i setningen.

Nesten alle resultatene bærer preg av former som ligger nær flekkefjordsdialekten, og når jeg ser på resultatene, får jeg en følelse av at det er homogene forhold i talemålet til elevene. På den andre siden er det et av resultatene som virker litt fremmed i forhold til de andre nokså homogene svarene: «*Ka tid kommer dåkke da.*» Det som vekker interessen min med dette resultatet, er at eleven ser ut til å ha brukt et annet spørrepronomen enn resten av elevene. Eleven har også brukt verbformen «*kommer*» med er- endelse, som skiller seg ut fra flertallet av resultatene. Vi kan også se at eleven avslutter setningen med «*da*», noe som ingen av de andre elevene gjør. Samtidig som dette resultatet skiller seg ut fra mengden, så oppgir eleven at hen sier «*dåkke*» som resten av elevene i klassen.

Til slutt vil jeg nevne det faktum at 3 av elevene ikke har skrevet hele setningen, de har ikke skrevet hvordan de sier delen «*til oss*» på sitt talemål. Det er vanskelig å si hva som er årsaken til dette, men som jeg skrev innledningsvis, så kan elevene ha tolket oppgaven forskjellig.

4.1.10 Oppsummering av resultatene: elevenes eget talemål

Gjennom resultatene på denne delen av spørreskjemaet har vi sett at talemålet til elevene er nokså homogent. Resultatene viser også at elevene oppgir at de bruker mange av de tradisjonelle formene som brukes i tradisjonell flekkefjorddialekt, og dialekter som ligger i regionen. Noen av resultatene representerer litt unntak fra lokal dialekt, men ut fra det jeg kan se at elevene har oppgitt er det ikke noe som avviker veldig. På grunn av at elevene foretar en selvrapporing av sitt eget talemål, må en ta noen forbehold. På den andre siden så viser resultatene likevel et troverdig hovedmønster i resultatene gjennom spørsmålene. I neste

kapittel tar jeg for meg resultatene på spørsmålene som omhandler elevenes oppfatninger av eget talemål og talemål i nærmiljøet.

4.2 Elevenes oppfatning av eget talemål, og talemål i nærmiljøet

4.2.1 Elevenes svar på spørsmål 2

Her fikk elevene spørsmålet: *Snakker du likt som de fleste i området der du bor? (Flekkefjord)*, med svaralternativene *ja* og *nei*. De fikk deretter muligheten til å gi eksempler på talemålet i nærmiljøet knyttet til om de svarte ja eller nei på spørsmål 2: *Hvis du **ikke** snakker likt som de fleste i området der du bor, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til?*, og *Hvis du snakker **likt** som de fleste i området der du bor, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og andre snakker?*

Her svarte 12 av elevene at de snakker likt som de fleste i området der de bor, og 7 av dem oppga eksempler på hva som er likt med måten de selv og andre snakker:

- *Jeg forstår nøyaktig det andre i/ fra Flekkefjord sier. Ord: seie, isje*
- *Måten mi snakke på, ord.*
- *Eg, ikke, någen/nåen*
- *Jeg legger merke til at nesten alle snakke likt: eg, ikke, ein.*
- *Ting jeg sier som ful, og ikke fugl er flekkefjord.*
- *Eg, deg*
- *Jeg merker det litt på tonefallet*
- *Bruker samme ord*
- *eg*

Ingen av elevene svarte at de ikke snakker likt som de fleste i området der de bor, men en elev har gitt et eksempel på hva som er annerledes med måten eleven snakker i forhold til andre.

- *Di seier (O) veldig mye.*

Elevenes svar på dette spørsmålet gir innsikt i hva de legger merke til som er likt med måten dem selv snakker, og andre i nærområdet. De har gitt klare og konkrete eksempler som viser til enkelte ord, og en elev har svart at «*jeg merker det litt på tonefallet*». Dette viser at elevene er bevisste på enkelte områder når det gjelder lokalt talemål. Når det gjelder svaret til eleven som svarte: «*Di seier (o) veldig mye.*», og at dette er forskjellig fra hva eleven selv sier, så kan

jeg ikke med sikkerhet vite hva eleven mente, men jeg har noen tanker. Jeg kan tenke meg til at det eleven sikter til at u- lyden blir uttalt som *o* i enkelte ord, for eksempel at ordet *buss* blir uttalt som *boss*, men dette kan vi ikke vite sikkert.

Her var det totalt 12 elever som oppga et svar på om de snakker likt som de fleste i nærområdet eller ikke. Svarene elevene oppga, er noe vage og upresise, en mulig årsak til de litt upresise svarene er at det kanskje ikke er lett å svare på. Dette kan være grunnen til at fordi 3 av elevene som deltok i spørreundersøkelsen svarte ikke på dette spørsmålet.

4.2.2 Elevenes svar på spørsmål 3

På dette spørsmålet ble elevene bedt om å besvare følgende: *Snakker du likt som dine venner?* med svaralternativene *ja* og *nei*. Deretter fikk de muligheten til å gi eksempler på likheter eller ulikheter i talemålet til vennene sine knyttet til om de svarte ja eller nei på spørsmål 3. *Hvis du **ikke** snakker likt som vennene dine, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til? Hvis du snakker **likt** som vennene dine, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og vennene dine snakker på?*

12 av elevene oppga at de snakker likt som sine venner, og 7 av dem har gitt eksempler på hva som er likt med talemålet til vennene og dem selv.

- «Vi bruker de samme ordene og sånt.»
- «Snakker mye med dem.»
- «Måten mi snakke på, ord.»
- «Flekkefjordsdialekt, ska mi spilla fotball»
- «Vi bruker mange ord likt sånn som: eg, ikke, dei, ska»
- «Vi snakker likt siden at vi har left i Flekkefjord lenge.»
- «Vi sier mye av de samme ordene»

En av elevene svarte *nei* på at hen snakker likt som sine venner, og eksemplifiserer dette med «*eg seier ikke just*». Denne eleven nevner en sær detalj, men den er viktig å merke seg fordi elevens svar kan vise til hens generelle oppfatning av talemålet sitt i forhold til vennene sine. Vi har gjennom resultatene på spørsmålene som dreier seg om elevenes eget talemål sett at de oppgir svar som er nokså homogene. Derfor er elevens oppfatning av at hen ikke snakker likt som vennene sine interessant, selv om eksempelet hen oppgir er litt vagt.

På disse resultatene ser vi at to av elevene har svart at de snakker likt som sine venner fordi de snakker flekkefjorddialekt. En av elevene gir et spørsmål som eksempel på dette: «*ska mi spilla fotball?*». I dette spørsmålet ser vi at eleven har brukt a- endelse i verbet, og det personlige pronomenet *mi*, som blir brukt i dialekten i Flekkefjord. Dette tilsier at eleven som ga dette svaret, oppfatter seg som bruker av flekkefjordsdialekten, og hen viser til at vennene også er brukere av den samme dialekten. En av elevene har brukt muligheten til å forklare hvorfor hen snakker likt som sine venner «*Vi snakker likt siden at vi har left i Flekkefjord lenge.*». Ellers så svarer 4 av elevene at de legger merke til at de bruker de samme ordene når de snakker, og en elev gir eksempler på noen ord hen legger merke til: «*Vi bruker mange ord likt sånn som: eg, ikke, dei, ska.*».

På dette spørsmålet har ikke alle elevene gitt et svar, og det kan ha noe å gjøre med at de ikke tenker over hvordan de selv eller deres venner snakker, og derfor ikke hadde noe å tilføye her. En annen mulig årsak er at dette spørsmålet samsvarer nokså godt med det forrige spørsmålet (spørsmål 2). Så spørsmålene blir omtrent like og spør etter det samme. Dette kan vi se på resultatene også, det samme svaret «*måten mi snakke på, ord*» er oppgitt i både spørsmål 2, og 3.

4.2.3 Elevenes svar på spørsmål 4

På dette spørsmålet fikk elevene et inngangsspørsmål som avgjorde om elevene kunne svare på det eller ikke: *Bor besteforeldrene dine i nærheten av Flekkefjord? Hvis JA, så kan du svare på spørsmålene nedenfor. Hvis NEI, gå til spørsmål 5. Snakker du likt som dine besteforeldre?* Her fikk elevene svaralternativene: *ja* og *nei*. De fikk deretter muligheten til å gi eksempler på likheter eller forskjeller på måten de og besteforeldrene snakket: *Hvis du **ikke** snakker likt som besteforeldrene dine, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til? Hvis du snakker **likt** som besteforeldrene dine, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og besteforeldrene dine snakker på?*

12 av elevene svarte på spørsmålet som tilsier at de har besteforeldre som bor i Flekkefjord eller i nærheten. 7 av elevene svarte at de snakker likt som sine besteforeldre og 2 av dem har eksemplifisert dette:

- «*De bruker de samme ordene.*»
- «*eg, deg, kanskje, møje.*».

5 av elevene som har besteforeldre boende i nærheten av Flekkefjord, sier at de snakker ulikt, og 6 av dem har eksemplifisert dette.

- «Bruker gamle ord»
- «At di snakker med mere forskjellige ord.»
- «Annen dialekt, andre ord.»
- «Jeg legger merke til at vi sier de samme ordene.»
- «De sier fugl men ikke ful.»
- «Jordeple»

Resultatene elevene oppgir på forskjeller og likheter mellom deres talemål og besteforeldrenes talemål går mest på ord, og leksikalske forskjeller. Dette trenger ikke å bety store forskjeller i praksis, men det er ofte leksikalske forskjeller som er lett å registrere og huske. Uansett så viser resultatene at elevene har en oppfatning av at det finnes forskjeller i talemålet og eller dialekt knyttet til alder og generasjoner.

4.2.4 Elevenes svar på spørsmål 5

På dette spørsmålet fikk elevene i oppgave om å forklare: *Hvordan vil du beskrive dialekten din med 3 ord?* Her fikk elevene skrive ned de ordene de syntes passet best med deres talemål.

Dette spørsmålet ble besvart av 9 elever, og dette er det de har svart:

- «Fin, Normal og lett og forstå»
- «Rar, forståelig og annerledes»
- «Rar og hard»
- «Vanlig, peser, skarre»
- «Høy, rar og fort»
- «[stedsnavn] og Flekkefjord»
- «Fin, snill og vanskelig»
- «Ful, eg, dåkke. Dialekten er forskjellig»
- «Fin, merkelig»

En elev beskrev dialekten sin med å oppgi et stedsnavn i nærheten av Flekkefjord (denne opplysningen har jeg valgt å sladde, da det kunne tenkes å utfordre elevens anonymitet). Dette svaret ble trolig gitt fordi eleven har et talemål som hen syntes er en blanding mellom talemålene knyttet til stedsnavnet som ble nevnt, og Flekkefjord. Svaret fra eleven viser at

eleven har innsikt, og kunnskap om talemål i nærområdet, og anser seg selv som en bruker av et talemål i nærområdet og dialekten tilhørende Flekkefjord.

Det kan virke som at en av elevene har skrevet et svar som egentlig skulle ha vært på spørsmål 6: «*Ful, eg, dåkke. Dialekten er forskjellig*». Her ser vi at eleven har gitt 3 eksempler på dialektord, og en setning som beskriver en dialekt. Som vi skal se i 4.2.5 så spør spørsmål 6 etter hva elevene syntes er spesielt med dialekten i Flekkefjord i forhold til andre dialekter i Norge. Derfor tror jeg at eleven har skrevet dette svaret på feil spørsmål.

Resultatene viser at elevene som har gitt et svar på spørsmål 5, har ulik oppfatning av sitt eget talemål. Noen svarer at de syntes deres talemål er rart, annerledes og merkelig, mens andre syntes talemålet deres er fint og normalt. Svarene elevene har oppgitt dreier seg lite om geografisk tilnærming eller sted, men mest om ulike kvaliteter ved talemålet som for eksempel «rart» og «hardt». En av elevene knyttet talemålet sitt til geografi ved å oppgi et stedsnavn i nær beliggenhet til Flekkefjord. Det er fint å se at elevene har ulik oppfatning av eget talemål, det gjør at de en kan se at de har reflektert og tenkt igjennom spørsmålet før de har gitt et svar.

4.2.5 Elevenes svar på spørsmål 6

Her fikk elevene spørsmål om: *Hva er spesielt med dialekten i Flekkefjord i forhold til andre dialekter i Norge?* Her fikk de et par linjer til å skrive ned egne eksempler, eller tanker omkring dette. Nedenfor er resultatene fra elevene:

- «*Vi snakker raskt*»
- «*Mi snakker annerledes med r'en og andre bokstaver og sånt.*»
- «*En hard «r» og gammeldagse ord*»
- «*Bruker andre ord*»
- «*Ikke mange innbyggere bruker det.*»
- «*Den høres litt annerledes ut fordi den skiller seg litt ut fra andre dialekter.*»
- «*Den er mer sør og høres ud som dansk.*»
- «*Vi dropper J lyden i noen ord.*»
- «*Mange ord som er unødvendig.*»
- «*Noen andre steder i Norge bruker de litt andre ord, og de kan bruke litt annet tonefall.*»
- «*Vet ikke*»

Resultatene viser at 11 av elevene svarte på dette spørsmålet, og de gir meg en pekepinn på hva elevene mener er spesielt med dialekten i Flekkefjord i forhold til andre dialekter i Norge. Jeg opplevde at noen av elevene syntes det var vanskelig å peke ut noen konkrete ting å svare på spørsmålet, og jeg tror også at enkelte av elevene ikke hadde så god kjennskap til andre dialekter i Norge. Dette kan ha vært en årsak til at ikke alle har svart på spørsmålet. På den andre siden viser resultatene elevene har gitt, at de har egne tanker, meninger og oppfatninger knyttet til dialekten i Flekkefjord når de blir spurt om det. Resultatene viser elevenes meninger, som vil være viktige innspill i undervisning om lokal dialekt, og ulike dialekt og talemål ellers i landet.

Det er interessant å se hva elevene tenker om det lokale talemålet i Flekkefjord, spesielt på grunn av at kompetansemålene i læreplanen sentrerer seg mye rundt nettopp dette. Selv om ikke alle elevene svarte på spørsmålet, fikk jeg noen interessante svar. Ut fra elevenes resultater kan vi se at elevene peker ut målmerker som skarre-r og tonefallet som det de mener er spesielt med dialekten i Flekkefjord: «*Mi snakker annerledes med r'en ...*», «*en hard «r»...*», og «*Noen andre steder i Norge bruker de litt andre ord, og de kan bruke litt annet tonefall*». Som vi ser så bruker ikke elevene de faglige begrepene for målmerkene, men de har kjennskap til at det finnes ulike varianter av språktrekkene. Ikke alle elevene oppgir konkrete eksempler som dette, men de har kjennskap til, og noen tanker om dialekten allikevel: «*Den høres litt annerledes ut fordi den skiller seg litt ut fra andre dialekter.*», «*Den er mer sør og høres ud som dansk.*», «*Bruker andre ord*». Ved å se på disse resultatene kan man se at elevene har gjort seg noen tanker om lokalt talemål, og kan se det lokale talemålet i lys av andre ulike talemål.

4.2.6 Elevenes svar på spørsmål 7

På dette spørsmålet ble elevene spurt om: *Hva synes du om dialekten i Flekkefjord?* Her fikk de ingen svaralternativer, de fikk noen linjer der de kunne skrive ned det de syntes.

14 av elevene har oppgitt hva de syntes om dialekten i Flekkefjord, her er svarene deres.

- «*Gøy*»
- «*Den er normal.*»
- «*Jeg syntes den er helt og annerledes.*»
- «*Normal*»
- «*Jeg synes at den er ganske rar men at di andre er rarere.*»

- «Bra, veldig lett, annerledes»
- «Litt rar, bruker ord annerledes.»
- «Eg synes at den er fin og den virker for meg helt normal.»
- «Den er god å prate med og lett.»
- «Jeg synes det er kult å snakke litt annerledes enn andre.»
- «Litt rart.»
- «Jeg synes den er fine»
- «Merkelig»
- «Jeg synes den er kul»

Her kan vi se at de fleste av elevene har en positiv oppfatning og positive tanker om dialekten i Flekkefjord: «Jeg synes den er fine», «Jeg synes den er kul», «eg synes at den er fin og den virker for meg helt normal.». Et ord som går igjen i beskrivelsen av dialekten, er annerledes: «Litt rar, bruker ord annerledes», «Bra, veldig lett, annerledes», «Jeg syntes den er helt og annerledes.» En av elevene skriver at hen anser dialekten som annerledes, men viser at hen kan se dialekten i lys av andre dialekter i Norge: «Jeg synes det er kult å snakke litt annerledes enn andre.», en elev viser også at hen kan se dialekten i lys av andre talemål: «Jeg synes at den er ganske rar men at di andre er rarere.»

4.2.7 Elevenes svar på spørsmål 8

På dette spørsmålet møtte elevene 10 adjektiv, og oppgaven: *Sett en eller flere ringer rundt de ordene du syntes beskriver dialekten i Flekkefjord.*

Nedenfor er det en tabell som viser oversikten over hvor mange av elevene som mente de ulike adjektivene egnet seg til å beskrive dialekten.

Adjektiv:	Antall av elevene som svarte dette:
<i>Fin</i>	5
<i>Rar</i>	6
<i>Morsom</i>	2
<i>Annerledes</i>	10
<i>Gammaldags</i>	4
<i>Kul</i>	3
<i>Utydelig</i>	1

<i>Koselig</i>	6
<i>Vennlig</i>	5
<i>Irriterende</i>	1

I tabellen kan vi se at *annerledes* troner på toppen av adjektivene som elevene mener beskriver dialekten i Flekkefjord. *Annerledes* er muligens det adjektivet som de syntes var enklest å knytte til dialekten, fordi gjennom de tidligere spørsmålene har det vært fokus på å sammenlikne eget talemål med talemålet til mennesker i nærområdet, venner, besteforeldre, og andre dialekter i Norge. Da vil det muligens føles naturlig og enkelt for elevene å beskrive dialekten i Flekkefjord som *annerledes*, hvis de tenker på dialekten i forhold til andre dialekter og talemål i Norge. Mange av elevene har også valgt adjektivet *rar* som beskrivende ord for dialekten. Hva elevene legger i det å beskrive dialekten som *annerledes* og *rar* er vanskelig å si, men det kan tenkes at elevene sammenlikner dialekten i Flekkefjord med for eksempel dialekter som er mye brukt i ulike medier. For eksempel så vil nok de fleste elevene være godt kjent med østlandske talemål, som ofte er det språket som dominerer i de fleste lydmedier. Hvis dette er tilfellet kan jeg forstå at de har valgt adjektivene *annerledes* og *rar*, med tanke på at flekkefjorddialekt og for eksempel østlandske talemål har mange ulikheter.

Ut fra resultatene på dette spørsmålet syntes jeg at elevene virker å være motiverte, og engasjerte i å dele sin mening. Dette kan vi se på at alle adjektivene har blitt besvart, som viser til at elevene uttrykker ulike meninger. Elevene får frem sine meninger knyttet til lokal dialekt, som er viktig i en undervisningssammenheng. Her må en understreke at elevene ikke får oppgi valgfrie adjektiv. Dette kan ha fordeler og ulemper for resultatene elevene har oppgitt. Det kan ha vært en fordel å få ulike alternativer for elever som syntes det hadde vært vanskelig å oppgi egne adjektiv, mens det kan ha vært en ulempe for elever som følte at ingen av adjektivene passet med det de selv tenkte.

4.2.8 Elevenes svar på spørsmål 17

På spørsmål 17 fikk elevene denne oppgaven, hvor det under oppgaveteksten var listet opp flere ord og uttrykk.

Her er en samling av noen ord som er typiske for dialekten i Flekkefjord

Sett **STREK** under de ordene du kjenner til.

Sett **RING** rundt de ordene du bruker når du snakker.

I tabellen nedenfor er en oversikt over hvilke ord og uttrykk elevene har oppgitt at de kjenner til og eller bruker i dagligtalen. Selv om dette spørsmålet med første øyekast kan se ut som at det passer inn i spørreskjemaets del om hvordan elevene snakker, så har jeg valgt å ta det med her. Dette har jeg gjort fordi spørsmålet handler om hva de selv oppfatter som at de bruker, og at ordene muligens ikke er de som blir mest brukt.

Ord og uttrykk	Elever som kjenner til ordet/ uttrykket	Elever som bruker ordet/ uttrykket i dagligtalen
<i>Pøs</i>	6	3
<i>Jaffal</i>	2	7
<i>Tronk</i>	5	3
<i>Ekko</i>	5	7
<i>járpla</i>	5	1
<i>floga</i>	1	6
<i>aua</i>	4	4
<i>Kompe</i>	6	6
<i>sjeva</i>	0	11
<i>forveden</i>	2	2
<i>tetna</i>	3	5
<i>himla</i>	5	6
<i>nøden</i>	5	3
<i>hol</i>	3	1
<i>kåssen</i>	1	13
<i>kåffår</i>	2	11
<i>kjeme</i>	7	6
<i>jenge</i>	5	6
<i>klødna</i>	4	3
<i>boss</i>	4	7
<i>jyssom</i>	2	3
<i>å lokta</i>	1	8
<i>tyst</i>	2	6
<i>ekkoplass</i>	3	1
<i>fogl</i>	7	6
<i>skolekjeks</i>	1	12
<i>ågn</i>	1	4
<i>hellekage</i>	2	6
<i>nauden</i>	3	2
<i>her hitte</i>	3	10
<i>vippa</i>	2	7
<i>egle</i>	4	6
<i>rosjebane</i>	1	8
<i>vitti</i>	5	6
<i>jyst</i>	2	9
<i>blåkke på trean</i>	2	4
<i>d va ekko sånn</i>	2	4

Elevene fikk listet opp en rekke med ord som tilhører ulike kategorier. I listen av ord er det blant annet spørreord, uttrykksord, og dialektvarianter av vanlige ord. Resultatene på dette spørsmålet gir en innsikt i hvilke ord fra flekkefjordsdialekten elevene kjenner til og eller mener at de bruker i dagligtalen.

Resultatene viser at alle ordene og uttrykkene er kjent for minst noen av elevene, bortsett fra et ord: «*sjeva*», som er et ord som blir brukt for brødiskive i Flekkefjordsdialekten. Jeg finner det rart at 11 av elevene oppgir at de bruker ordet, mens de resterende 4 elevene ikke oppgir svar som ifølge oppgaveteksten betyr at de ikke kjenner til ordet. Resultatene kan stemme, men jeg tror sjansen er stor for at noen av elevene har misforstått oppgaven, glemt noen ord, eller ikke gått igjennom alle ordene.

I tabellen ser vi at mesteparten av elevene oppgir at de bruker to av spørreordene i den tradisjonelle flekkefjordsdialekten. Vi kan se at 13 elever har oppgitt at de bruker spørreordet «*kåssen*», og at en elev har svart at hen kjenner til ordet. 11 elever har oppgitt at de bruker spørreordet «*kåffår*», mens to elever har oppgitt at de kjenner til ordet. Vi har tidligere i oppgaven sett at mange av elevene også brukte det tradisjonelle spørreordet «*kå*» i flekkefjordsdialekten (se kapittel 4.1.9). Ved å sammenlikne disse resultatene kan vi se at de fleste av elevene i klassen oppgir at de bruker spørreordene som Larsen har beskrevet i sin beskrivelse av Flekkefjordsdialekten (E. G. Larsen, 1970, s. 64–65). Dette tyder på at talemålet til elevene er nokså homogent når det kommer til bruken av spørreord. Vi kan se ut fra resultatene at de fleste av elevene som ikke bruker spørreordene som tilhører den tradisjonelle lokale dialekten, oppgir at de kjenner til ordet. Dette viser at elevene kjenner til, og er bevisste på spørreordene i den lokale dialekten.

Resultatene elevene oppgir viser at elevene bruker, kjenner til og har innsikt i ord og uttrykk som brukes i den lokale flekkefjordsdialekten. Elevene har oppgitt at de enten bruker eller kjenner til omtrent alle ordene og uttrykkene som er listet opp i oppgaven. En må ta høyde for at resultatene kan være feilrapportert, da det er et komplekst spørsmål som spør etter to ulike oppgaver samtidig. Det kan være en mulighet for at noen av elevene kun har svart på deler av spørsmålet, og da vil ikke resultatene være korrekte.

4.2.9 Oppsummering av resultatene: elevenes oppfatning av eget talemål, og talemål i nærmiljøet

Resultatene viser at elevene har oppgitt at de har egne tanker, meninger og oppfatninger om eget talemål, og om ulike dialekter samt den lokale flekkefjordsdialekten. Vi har gjennom resultatene sett at elevene kan eksemplifisere likheter og forskjeller mellom deres eget talemål, og andres. Jeg opplever at resultatene elevene har oppgitt, er farget av metoden som er valgt fra min side. Noen av spørsmålene var muligens noe vanskelig formulert, og elevene har til tider ikke forstått hva de skal oppgi som svar. Derfor er noen av svarene elevene har oppgitt, noe vage og upresise, men jeg mener at resultatene får frem kunnskaper og oppfatninger som kan være viktig i en undervisningssammenheng, at elevene har egne meninger om dialekt og talemål.

4.3 Samlet oppsummering av resultater

Gjennom dette kapittelet har jeg tatt for meg resultatene fra de to elementene fra spørreskjemaet. Jeg har tatt for meg hvert spørsmål i spørreskjemaet, og kommentert resultatene. Kommentarene legger vekt på resultatenes hovedelementer, resultater som skiller seg ut, om resultatene virker troverdige og om rapporteringen kan være misforstått.

Resultatene fra delen av spørreskjemaet (kapittel 4.1) tyder på at elevenes talemål er nokså homogent, samtidig som det er noen få unntak. Vi kan se at elevene oppgir svar som kan tyde på at flere av dem har et talemål som ligger nokså nær den tradisjonelle varianten av flekkefjordsdialekten. Noen av svarene som elevene har oppgitt tyder på at det er noe talemålsvariasjon i klassen, i form av talemål som tilhører nærområdet til Flekkefjord, og muligens også andre større dialekter i landet. Resultatene viser at de fleste av elevene er brukere av språktrekkene leniserte plosiver, a- mål og nektingsadverbet *ikkje*. Vi kan også se tendenser til at sj- lyden er på vei inn i talemålet til elevene i klassen.

Resultatene fra delen av spørreskjemaet som handler om elevenes oppfatning av eget talemål er interessante. Noen av elevene gir svar som viser til at de har innsikt i, og kunnskap om lokal dialekt, talemål i nærområdet. De beskriver dialekten i Flekkefjord som blant annet annerledes, fin, rar og normal. Elevene gir eksempler på hvordan mennesker i området der de bor, venner, og besteforeldre snakker. De oppgir konkrete språktrekk som tonefall når de blir spurt om hva som er forskjellen mellom dialekten i Flekkefjord, og andre dialekter i Norge.

Elevenes svar på spørreskjemaets to deler samsvarer nokså godt, og svarene gjør at jeg får kartlagt noe om tankemåtene og talemålet til elevene. Dette er relevant informasjon med tanke på undervisning om dialekt og talemål. Selv om noen av svarene som er oppgitt er litt vage og upresise kommer det viktigste frem i svarene til elevene. Resultatene tyder på at elevene er relativt interesserte i tematikken, og de viser at de har oppfatninger om eget, lokalt og andres talemål. Elevene oppgir også svar som viser at de har forkunnskaper, og er språklig bevisste innenfor temaet dialekt og talemål.

5. OPPSUMMERENDE DRØFTING

Gjennom oppgaven har jeg tatt for meg læreplanen i norsk, talemålssituasjonen i Norge, Agder, og Flekkefjord, fagdidaktiske vurderinger og fagdidaktiske rammer, talemål, og kunnskaper og oppfatninger om dialekt og talemål i en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord. Alle disse temaene gir grunnlag for å nærme seg et samlet svar på problemstillingen: *Hvordan kan en undervise i temaet dialekt og talemål på mellomtrinnet i Flekkefjord?*

Dette kapittelet har jeg valgt å dele i to hoveddeler som jeg anser som vesentlige for å kunne gi et godt svar på problemstillingen, innhold i undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord, og metode for undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord. I delkapittelet 5.1 vil jeg drøfte hva som bør og kan vektlegges av innhold, basert på resultatene fra oppgavens undersøkelse. Jeg drøfter dette i lys av overordnet del, og kompetansemål knyttet til dialekt og talemål i læreplanen.

I delkapittelet kapittel 5.2 skal jeg løfte frem ulike metoder som kan tenkes å brukes i en undervisningssituasjon der temaet er dialekt og talemål. Hensikten med de ulike metodene er å skape et godt læringsmiljø der alle elevene føler relevans til undervisningen og de får et godt læringsutbytte basert på innholdet i undervisning som blir aktualisert i kapittel 5.1.

5.1 Innhold i undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord

For å kunne si noe om hvilket innhold undervisning om dialekt og talemål bør og kan ha, er det vesentlig å ta utgangspunkt i hva læreplanen sier og hvilke kompetansemål som skal oppnås gjennom undervisningen. I kapittel I 2.2 så vi at det er kompetansemål i læreplanen knyttet til det faglige temaet gjennom hele grunnskoleløpet, både etter 2. 4. 7. og 10. trinn. Gjennom disse kompetansemålene er det lagt opp til en faglig progresjon. Det kan vi se fordi kompetansemålene etter 2. 4. og 7. trinn dreier seg mer om elevenes opplevelser og tanker omkring det faglige temaet, mens kompetanse etter 10. trinn har mer vekt på faktabasert faglighet, og faglige kriterier. Kompetansemålet etter 7. trinn kan sees på som at det ligger i overgangen til å kunne bygge på faktabasert innhold, ettersom at elevene skal foreta sammenlikning av ulike talemål. Her vil det være mulig å inkludere faglighet for eksempel i form av språktrekk, og faktabasert innhold om ulike dialekter.

Kompetansemålet gjeldende for elevene på mellomtrinnet sier at elevene skal kunne «sammenligne talespråk i nærmiljøet med andre talespråkvarianter i Norge og med nabospråk» (Kunnskapsdepartementet, 2019e). I dette kompetansemålet er «talespråk i nærmiljøet» veldig sentralt, men hva menes med «talespråk i nærmiljøet», og hvorfor har læreplanen valgt akkurat denne formuleringen?

En kjent sak innenfor pedagogikken er at en med fordel kan utforske det eleven opplever at de kjenner. På bakgrunn av dette anser jeg at hensikten med læreplanens vektlegging av begrepene «talespråk i nærmiljøet» er at elevene skal arbeide med noe som føles og oppleves som kjent for dem. Da vil elevene kunne føle relevans med undervisningen, som kan bidra til økt motivasjon, nysgjerrighet og lærelyst. Det er ikke enkelt å gi et konkret svar på hva som menes med «talespråk i nærmiljøet», men det kan anses å være det talemålet som blir brukt i nærmiljøet til hver enkelt elev. Når det kommer til hva som menes med nærmiljøet vil dette kunne variere ut fra hvor en befinner seg i landet. Talemål kan være veldig mangfoldig, og nærmiljøet vil i en større by muligens ha flere ulike talemål, som gjør at nærmiljøet i for eksempel Oslo er noe helt annet å forholde seg til enn i en liten by som Flekkefjord. I en liten by som Flekkefjord vil nok det lokale tradisjonelle talemålet stå sterkere enn i en stor og mangfoldig by som Oslo.

Resultatene fra spørsmål 1 i spørreskjemaet viste at 2 av elevene oppga at de har en dialekt som tilhører området rundt Flekkefjord, og 3 elever oppga at de har en dialekt som tilhører et annet sted i landet (se kapittel 4.1.1). Selv om det i dag ikke er like vanlig å knytte talemål og dialekter til bestemte geografiske steder fordi folk flytter på seg, så kan resultatene fra spørsmål 1 i spørreskjemaet allikevel knyttes til elevenes oppfatning av hva som er talespråket i deres nærmiljø. Hva som defineres som «talespråket i nærmiljøet» vil kunne variere fra elev til elev. Noen elever vil kunne tolke nærmiljøet som noe fysisk, som for eksempel Flekkefjord by. Da vil talemålet i nærmiljøet til disse elevene være det talemålet som elevene opplever at blir brukt i Flekkefjord by. På den andre siden så kan noen elever tolke nærmiljøet som det som er nært eleven, og det de erfarer. La oss for eksempel si at en av elevene i klassen har flyttet til Flekkefjord fra et annet sted i Norge, og har et annet talemål enn tradisjonell flekkefjordsdialekt, og i hjemmet til eleven snakkes dette talemålet. Da vil mulig ikke flekkefjordsdialekt være relevant som «talemål i nærmiljøet» for denne eleven. Dermed vil talespråket de skal kunne sammenlikne med andre talespråkvarianter, variere fra elev til elev, samt også hvilket nærmiljø som er relevant for hver enkelt elev.

Gjennom resultatene fra undersøkelsen i klassen i Flekkefjord så vi at talemålet til de fleste av elevene var nokså homogent, med noen unntak. En kunne kanskje forvente mer variasjon i talemålet hos elever på mellomtrinnet i en by, men Flekkefjord er en liten by og resultatene tyder på mer stabilitet i talemålet enn forventet. Samtidig kan vi gjennom resultatene se at det er noen forskjeller mellom talemålet til elevene og tradisjonell flekkefjorddialekt. Resultatene tilsier at for de fleste av elevene så er tradisjonell dialekt talespråket i nærmiljøet i Flekkefjord, eller en ungdommelig variant av tradisjonell dialekt. Den tradisjonelle flekkefjordsdialekten er nok ikke like relevant som talespråk i alle elevenes nærmiljø, så hvordan skal en legge til rette for disse elevene?

Det er ikke alltid like enkelt å tilpasse undervisningen for den enkelte, men det er viktig å legge til rette for å tilpasse undervisningen slik at ingen elever føler seg fremmedgjort, men også sørge for at alle elevene får et godt læringsutbytte. I klassen i Flekkefjord vil elevene som ikke føler den samme tilknytningen og relevans til Flekkefjordsdialekten som talespråket i sitt nærmiljø, kunne føle seg ekskludert og fremmedgjort. Ved å sørge for at undervisningen er tilpasset hver enkelt elev, vil det være mulig å bruke de ulike talemålene i klassen som en ressurs eller et eksempel på at det er variasjon i talemålet til elevene. Dette kan selvsagt kun gjøres dersom eleven eller elevene er komfortable med å dele og delta i undervisningen. Dersom dette lar seg gjøre, er dette en god mulighet for å gjøre talemålsundervisningen relevant for alle elevene uansett hvilket talemål de snakker. Ved å kunne bruke de ulike talemålene som en ressurs i undervisningen, vil ikke bare elevene med et talemål som avviker fra flertallet få et godt læringsutbytte, her vil også elevene med en variant av flekkefjordsdialekt få et faglig læringsutbytte. Elevene vil få kunnskaper om at det finnes andre talemål, og eventuelle språktrekk som skiller seg fra hverandre. Det vil åpne opp for muligheten til å sammenlikne eget talemål med andre elever i klassen, slik som det er formulert i kompetansemålet etter 7. trinn. Med dette i bakhodet er det en kjemperessurs å ha talemål som kan sammenliknes i klassen slik som i læreplanen, slik at alle kan delta i undervisningen. Som jeg har sett nærmere på i kapittel 2.8.2 så er det ønskelig i en didaktisk sammenheng å dyrke motivasjon hos elevene, og at dette kan skje ved at elevene finner undervisningen relevant. Derfor er det viktig at en ser elevene og gir de den plassen de trenger, og den tilpassingen det vil være behov for. For at elevene skal få et godt læringsutbytte av talemålsundervisningen trenger læreren å tilpasse undervisningen til hver enkelt elev og talemål som finnes i klassen slik at alle blir motivert til å lære.

Til nå i dette kapittelet har jeg drøftet tanker og utfordringer knyttet til læreplanens bruk av begrepet «nærmiljøet». Nå vil jeg se videre på resten av kompetansemålet som omhandler dialekt og talemål. Kompetansemålet gjeldende for det faglige temaet legger opp til at elevene skal kunne sammenlikne talespråket i sitt nærmiljø med andre talespråksvarianter i Norge, og nabospråk (Kunnskapsdepartementet, 2019e). Jeg valgt å ikke inkludere at elevene skal sammenlikne nabospråk i denne sammenhengen, med bakgrunn i oppgavens faglige tema. Denne delen av oppgaven legger vekt på hvilket faglig innhold undervisningen burde inneholde, med tanke på talemålene elevene skal sammenlikne, ifølge kompetansemålet.

Målet med kompetansemålet er at elevene skal sammenlikne ulike dialekter og talemål i Norge, men hva er egentlig hensikten med dette? Dette er en del av den allmenne danningen, å forstå, å kjenne til, og kunne arbeide med det mangfoldet som finnes i språket vårt. Det er rimelig å tenke seg at elevene skal bli kjent med det språklige mangfoldet, og dette kan en se i lys av kjerneelementet *språklig mangfold*. I kapittel 2.2.3 har jeg gjort greie for hvilken kunnskap elevene skal tilegne seg gjennom kjerneelementet *språklig mangfold*. Kompetansemålet etter 7. trinn kan også ses i en langsiktig læresammenheng med læreplanmålet som er relevant til det faglige temaet etter 10. trinn. Etter 10. trinn skal elevene kunne «utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter» (Kunnskapsdepartementet, 2019f). Her skal elevene gå til en viss grad i dybden på språklig variasjon og mangfold ved å utforske ulike dialekter og talemål. Kompetansemålet gjeldende for mellomtrinnet kan anses å være en «forsmak» på hva elevene skal jobbe med senere. Å sammenlikne ulike dialekter og talemål kan være med på å vekke interesse og nysgjerrighet hos elevene, som de kan ta med seg inn i arbeidet med kompetansemålet for ungdomstrinnet.

For de fleste av elevene i klassen i Flekkefjord så vi at en «ungdommelig» variant av tradisjonell flekkefjorddialekt kunne regnes som talespråket i nærmiljøet for de fleste. Derfor vil det være ganske naturlig at noe faglig innhold knyttet til lokal tradisjonell dialekt må inkluderes i undervisningen. Når det gjelder flekkefjordsdialekten kan det være naturlig å ta utgangspunktet i noe som er kjent for elevene, som kommer frem i resultatene fra undersøkelsen (kapittel 4.2). I kapittel 4.2.1 oppga elevene eksempler på hva som var likt med deres talemål, og talemålet til mennesker der de bor. Her oppga elevene konkrete eksempler som nektingsadverbet *ikkje*, og 1. persons flertall i subjektsform *eg*. De oppga også at tonefallet var likt, og at de brukte de samme ordene. Ved å ta utgangspunktet i noe av det

elevene har oppgitt som svar i undersøkelsen vil dette være noe som er kjent for dem, og det vil være i tråd med å tilfredsstille deler av kompetansemålet. Selv om ikke alle elevene opplever at den tradisjonelle dialekten er talemålet i deres nærmiljø, vil dialekten spille en vesentlig rolle for også disse elevene. Både fordi elevene mest sannsynlig blir eksponert for dialekten flere ganger daglig, og fordi det vil kunne være en ide å la elevene med et talemål som avviker fra tradisjonell flekkefjorddialekt sammenlikne sitt talemål med flekkefjorddialekt, med bakgrunn i kompetansemålet. Her er det viktig at eleven/ elevene som har et talemål som avviker fra flertallet syntes dette er greit, og at de opplever det som positivt å bli brukt som et eksempel i klassen. Å bruke klassens ulike talemål til å gjøre sammenlikninger vil føre til at alle elevene blir inkludert, og opplever en relevans med undervisningen ettersom den er knyttet til deres eget talemål. Det er ikke nødvendigvis sikkert at forskjellene på talemålene er så store, men det er en fin måte å vise til ulikheter, og mangfold innenfor det faglige temaet. Ved å gjøre en sammenlikning av klassens ulike talemål vil læringsutbyttet blant elevene muligens bli noe ulikt. Elevene som har tilknytning til flekkefjordsdialekten få en større dybde innenfor dialekten, mens elevene med et annet talemål vil ha et fortrinn når det gjelder det å sammenlikne.

En annen mulighet er å la elevene sammenlikne talemål knyttet til andre steder i landet, gjerne talemål som er noe ulikt fra elevenes talemål i nærmiljøet. Her vil det være en fordel at elevene har en viss kjennskap til talemålet de skal sammenlikne, derfor kan vi tenke oss at å sammenlikne talemål i de nærmeste større byene er relevant, for eksempel Kristiansand eller Stavanger. Det kan tenkes at elevene kanskje kjenner til sider ved talemålet i disse byene, men ettersom at avstanden fra Flekkefjord til Kristiansand og Stavanger er nokså stor, er ikke disse talemålene noe mer relevante enn talemålene som finnes i Oslo-området. Så hvilke talemål skal en da velge at elevene kan sammenlikne sitt talemål i nærmiljøet med? Som vi har sett gjennom oppgaven er det viktig at elevene kjenner til det de skal arbeide med, derfor anser jeg at talemål som finnes i Oslo-området er mer kjent for elevene enn talemål i de større byene nærmere Flekkefjord. Dette kan jeg si fordi det er talemål som finnes i Oslo-området som ofte blir brukt i medier, og er talemål de aller fleste er kjent med. Ved at elevene kan sammenlikne et talemål som finnes i Oslo-området vil de få sammenlikne et talemål som er ganske så ulikt fra flekkefjordsdialekten. Samtidig som de har kjennskap til talemålet gjennom bruken av ulike medier. Tidligere har vi sett på kompetansemålet etter 10. trinn knyttet til det faglige temaet hvor elevene skal kunne «utforske språklig variasjon og mangfold i Norge..» (Kunnskapsdepartementet, 2019f). Ved å bruke et talemål som er ganske annerledes vil dette

arbeidet være med på å forberede elevene på hva de skal jobbe med i henhold til kompetansemål i læreplanen i norskfaget på ungdomstrinnet.

Frem til nå i dette kapittelet har jeg sett på hvordan en kan tilnærme seg innhold i undervisning i det faglige temaet dialekt og talemål, basert på kompetansemålet for mellomtrinnet. Videre vil jeg ta for meg noen overordnede mål som står i den overordnede delen av læreplanen, og i norskfagets relevans og sentrale verdier for læreplanen. Jeg vil drøfte hvordan disse overordnede målene harmonerer med kompetansemålet gjeldende for det faglige temaet på mellomtrinnet.

Tidligere i dette kapittelet så vi at de fleste av elevene hadde en variant av den tradisjonelle flekkefjordsdialekten som talemålet i sitt nærområde, og at dialekt spiller en vesentlig rolle for alle elevene i klassen. Elevenes forhold til den tradisjonelle dialekten åpnet opp for at undervisningen inkluderte noe faglig innhold knyttet til flekkefjordsdialekten. Samtidig så vi at alle talemålene som finnes i klassen, ble tatt hensyn til, i form av tilrettelegging. I overordnet del av læreplanen står det at dersom elevene tilegner seg kunnskap om det språklige mangfoldet som finnes i det samfunnet de lever i, vil de få «verdifull innsikt i ulike uttrykksformer, ideer og tradisjoner.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 6). Det er verd å nevne at overordnet del muligens i utgangspunktet refererer til ulike språk, og ikke ulike talemål, og dialekter. Jeg finner allikevel beskrivelsen relevant for undervisning knyttet til dialekt, og talemål. Ved å inkludere faglig innhold knyttet til de ulike talemålene som finnes i klasserommet, vil elevene kunne oppnå «verdifull innsikt» i variasjoner som finnes i talespråket i samfunnet elevene lever i. Videre i overordnet del står det at alle elever i skolen skal ha den oppfatningen at det å kunne flere språk er en ressurs (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 6). Dette kan ses i lys av det språklige mangfoldet av talemål som finnes i klassen. Som tidligere nevnt er det relevant å bruke elevene med et annet talemål enn flertallet som en ressurs, dersom elevene tillater det.

Ved å inkludere klassens språklige mangfold i undervisningen, og gi elevene kunnskap knyttet til disse vil de kunne få et læringsutbytte knyttet til beskrivelsen i overordnet del av læreplanen. På den andre siden så presiseres det ikke hvilken kunnskap om det språklige mangfoldet som skal inkluderes for at elevene skal oppnå «verdifull innsikt». Har læreren derfor ansvar for flere «ting» samtidig, som å gi elevene kunnskap ved alle sidene knyttet til det språklige mangfoldet i samfunnet, og nærmiljøet til elevene? Det overordnede svaret til

dette er ja, ettersom at det vil muligens være relevant å inkludere innhold knyttet til flere sider ved nærmiljøet og samfunnet, for å sette det språklige mangfoldet inn i en kontekst elevene kan relatere til. Ved å inkludere flere sider knyttet til det språklige samfunnet i nærmiljøet og samfunnet, vil elevene kunne se mangfoldet i et større bilde, og det vil muligens bli enklere for dem å anse kunnskapen om språklig mangfold som noe nyttig og praksisrettet.

På et overordnet nivå ser vi at det er fokus på å fremme mangfoldet som finnes i samfunnet, og i klasserommet. Ut fra dette må læreren tilrettelegge undervisningen til det mangfoldet som finnes i samfunnet, og nærmiljøet til elevene. I klassen i Flekkefjord er ikke mangfoldet så stort, men i for eksempel en større by vil mangfoldet kunne være større der klassene har elever med ulike morsmål. Hvis en har elever med ulike morsmål i klassen skal de brukes og komme til syne i undervisningen, på lik linje med de andre talemålene som finnes i klassen. Det er viktig å nevne at de kun skal fremmes, og brukes som en ressurs dersom elevene tillater dette. Ved å inkludere både ulike talemål og språk som finnes i klassen vil en få konkretisert mangfoldet som finnes i klassen at alle snakker ulikt.

5.2 Metode for undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord

I drøftingen av hvilket innhold som kan inkluderes i undervisning om dialekt og talemål i Flekkefjord ligger det en del antydninger til ulike metoder som kan brukes. Jeg har ikke laget et detaljert undervisningsopplegg som beskriver ulike metoder, men jeg har valgt å se på noen overordnede tema som gjelder metode som kan brukes i denne faglige sammenhengen.

Læreplanmålet gjeldende for mellomtrinnet som handler om det faglige temaet dialekt og talemål, vektlegger sammenlikning av ulike talemål. Hva innebærer det å sammenlikne? I dette tilfellet betyr det at elevene skal sammenlikne talemålet i sitt nærmiljø med andre talespråk i Norge. I dette ligger det et aktivitetskrav som handler om at elevene selv skal utforske ulike talemål, og sammenlikne dem. For at elevene skal kunne gjennomføre aktiviteter som omhandler å sammenlikne talemålet i sitt nærmiljø, trenger de å tilegne seg noen konkrete kunnskaper. De trenger å kjenne til noen konkrete elementer de kan bruke for å sammenlikne talemål. Som vi har sett, så er talemålet i nærmiljøet for de fleste i klassen en variant av lokal flekkefjorddialekt, og flere av elevene viste at de har kunnskap om noen bestemte elementer. Det er ikke rimelig å legge opp til at elevene skal tilegne seg kunnskaper knyttet til alle sidene ved dialekten, men å legge vekt på noe som er systematisk og kjent for

elevene, vil kunne være relevant. Her må en som lærer velge ut elementer som gir et grunnlag for at de kan sammenlikne talemålet i nærmiljøet med andre talemål i Norge. Det går an å tenke seg at dialekttrekk som er enkle å oppdage, og som er kjente for elevene er en vei å gå. Her vil for eksempel dialekttrekk som er typiske for talemålet i deres nærmiljø være relevant. I dette tilfellet vil leniserte plosiver, eller bløte konsonanter være noe som er kjent og relevant til talemålet til elevene. Til en viss grad vil det også være mulig å la elevene være med å gi innspill til hva de skal sammenlikne.

Gjennom resultatene fra undersøkelsen så vi at elevene oppga konkrete elementer de mente var annerledes med flekkefjordsdialekten i forhold til andre dialekter i Norge (se kapittel 4.2.5). Her oppga flere av elevene at uttalelsen av bokstaven *r* var annerledes, og at andre dialekter i Norge hadde et annerledes tonefall en flekkefjorddialekt. Jeg opplevde også at elevene hadde engasjement når det kom til spørsmål som dreide seg om lokale ord og uttrykk (se kapittel 4.2.8). Når elevene skulle beskrive hva som er spesielt med flekkefjordsdialekten i forhold til andre dialekter i Norge, oppga også flere av dem at det blir brukt andre ord, uten å gi noen eksempler på hvilke ord de mente. Hvilke ord de tenker på i denne sammenhengen kan være interessant å undersøke i undervisningssammenheng. Disse elementene vil også være mulig for elevene å sammenlikne på tvers av ulike talemål. Noen av de nevnte trekkene innebærer at en må gå til dialekter «langt borte» for å kunne gjøre en sammenlikning, som for eksempel leniserte plosiver, og skarre-*r*. Noen av de nevnte trekkene kan også være vanskelig å beskrive som tonefall, men det er likevel relevant for å kunne beskrive og sammenlikne dialekter.

Som en metode i forbindelse med undervisning om dialekt og talemål ønsker jeg også å nevne min egen spørreundersøkelse som jeg gjennomførte i klassen på mellomtrinnet i Flekkefjord. Med litt faglige justeringer vil den kunne være tjenlig som en inngang til å bli kjent med elevenes talemål, og deres forkunnskaper knyttet til det faglige temaet det skal undervises i. En vil kunne bruke resultatene på samme måte som jeg har gjort i denne oppgaven, men til å lage konkrete undervisningsopplegg tilpasset enkeltelever og hele klasser. Samtidig så kan en se at undersøkelsen og resultatene har vist tydelig at en kan bruke spørreundersøkelse som en utforskende undervisningsform. Elevene kan være med på å utforme egne spørreskjema som de kan ta med seg hjem for å kartlegge talemålet hjemme og eller i deres nærmiljø. Denne informasjonen vil elevene kunne ta med seg inn i aktiviteter på skolen som omhandler å sammenlikne talemålet i nærmiljøet med andre talemål.

Idealet for alle lærere er at alle elevene skal kunne få best mulig utbytte av undervisningen, og oppnå kompetansemålene som er tenkt til den gitte undervisningen. I dette tilfellet hvor kompetansemålet er at elevene skal kunne «sammenligne talespråk i nærmiljøet med andre talespråkvarianter i Norge og med nabospråk» (Kunnskapsdepartementet, 2019e), er det nødvendig med individuell tilpassing slik at hver elev får sammenliknet talespråket som finnes i deres nærmiljø med andre talespråkvarianter i Norge. Vi har tidligere i oppgaven sett på viktigheten med tilknytning og relevans i forhold til elevenes motivasjon, og at alle elevene må inkluderes og få tilpasset undervisning slik at de opplever den relevant (se kapittel 2.8). Dette behovet er gjeldende for all undervisning i skolen, men er kanskje spesielt viktig i sammenheng med kompetansemålet der elevene skal arbeide med eget talemål, og talemål i sitt nærmiljø. I løpet av dette kapitlet har jeg presentert muligheten for å bruke talemålet til elevene som ikke er en variant av flekkefjorddialekt som en ressurs. Denne formen for metode er elevavhengig, og kan kun gjøres dersom eleven er åpen for det, og at elevene har en positiv holdning til det. Dersom elevene ikke er like åpne for dette, må en gjøre andre tilpassinger for at alle elevene skal oppleve relevans til undervisningen.

6. KONKLUSJON

I oppgavens innledning poengterte jeg at kompetansemålet som er gjeldende for dialekt og talemålsundervisning på mellomtrinnet, er veldig åpent noe som gjør at læreren har muligheten til å forme undervisningen til elevgruppen. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg fått et klarere svar på hva en som lærer bør tilrettelegge og planlegge med tanke på elevgruppen som skal undervises i dialekt og talemål i Flekkefjord.

Læreren som skal undervise i temaet dialekt og talemål må være kjent med elevene, kjenne til elevenes ulike talemål, og det vil også være fordelaktig å kjenne til elevenes kunnskaper knyttet til det faglige temaet. Læreren må også forstå hensikten med, og målsetningen for undervisningen og gjeldende kompetansemål. Ut fra disse elementene må læreren bestemme hvilket innhold, og hvilke metoder som passer å bruke med tanke på elevgruppens mangfold. Dette er viktige elementer for å skape en god talemålsundervisning der alle elevene skal få et godt læringsutbytte.

Opgavens undersøkelse har vist at talemålet til elevene i klassen i Flekkefjord er nokså homogent, med noen unntak. Resultatene viste at talemålet til de fleste elevene var en variant av flekkefjordsdialekten. Derfor må det gjøres både en lokal tilpassing i henhold til det lokale talemålet, og individuell tilpassing til hvert talemål som finnes i klassen, slik at alle talemålene blir inkludert, og ingen elever føler seg fremmedgjort.

Gjennom denne oppgaven har jeg sett på ulike måter å tilnærme seg det åpne kompetansemålet i lys av en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord. Jeg har forsøkt å få frem at undervisningen må tilpasses stedet og elevgruppen, ettersom talemål varierer fra sted til sted. Noen steder vil talemålet være nokså homogent, og andre steder vil det være et større språklig mangfold. En god talemålsundervisning tar hensyn til dette.

Jeg håper at jeg med denne oppgaven har fått frem ulike didaktiske og fagdidaktiske hensyn som bør tas når man skal undervise i dialekt og talemål på mellomtrinnet. Med denne oppgaven og undersøkelsen opplever jeg at jeg har fått vist at dette er nødvendig i mange sammenhenger, ikke minst med dialektundervisning at det er gode grunner for lokal tilpassing, det å kjenne elevene, reflektere over mål og hensikt, og undervisningsmetoder som er egnet.

SAMMENDRAG

Marie Abrahamsen

Talemålsundervisning i Flekkefjord: Hvordan undervise i dialekt og talemål på et bestemt sted i landet?

Masteroppgave i norskdidaktikk

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Universitetet i Agder, våren 2024

I denne oppgaven har jeg hatt som mål å finne ut hvordan en kan undervise i det faglige temaet dialekt og talemål på mellomtrinnet i Flekkefjord. Oppgaven har tatt for seg relevant teori, fagdidaktikk og didaktikk som grunnlag for å besvare problemstillingen. For å konkretisere og knytte svaret til hvilket innhold og metode som kan brukes i undervisning om talemål i Flekkefjord, har jeg gjennomført en undersøkelse i en klasse på mellomtrinnet i Flekkefjord.

Masteroppgaven består av seks hovedkapitler i denne rekkefølgen: innledning, teori, metode, resultater, oppsummerende drøfting og konklusjon. Teoridelen tar for seg relevant teori innenfor temaene: læreplanen i Norsk, talemålssituasjonen i Norge og Agder, generell informasjon om Flekkefjord, og flekkefjordsdialekten, og fagdidaktiske vurderinger. Oppgavens metodedel tar for seg alle sidene ved å gjennomføre en spørreundersøkelse i en klasse i Flekkefjord. Deretter blir resultatene fra spørreundersøkelsen presentert og diskutert i resultatkapittelet. I den oppsummerende drøftingen forsøker jeg å gi et svar på problemstillingen ved å drøfte resultatene fra undersøkelsen, med relevant teori fra teorikapittelet. Avslutningsvis legger jeg til rette for et sluttord i form av en konklusjon der jeg nærmer meg et mer konkret svar på oppgavens problemstilling.

SUMMARY

Marie Abrahamsen

Teaching oral communication: How to teach dialects and speech variations in a specific location in the country?

Master thesis in Norwegian didactics

Faculty of humanities and education

Department of Nordic and media studies

University of Agder, spring 2024

My aim with this master's degree has been to explore how to teach the academic topic of dialects and speech variations in the middle school level in Flekkefjord. The assignment has discussed relevant theory, didactics, and educational strategies as a basis to address the thesis argument. I have performed a survey in a class in the middle school in Flekkefjord, to specify content, and methods that can be used to teach about speech variations in Flekkefjord.

My master's thesis consists of six main chapters in this following sequence: introduction, theory, methodology, results, discussion, and conclusion. The theoretical part includes relevant theory within these topics: the curriculum in the subject norwegian, the dialect variation situation in Norway and Agder, general information about Flekkefjord, the dialect in Flekkefjord and didactic assessments. The methodology chapter addresses the aspects of conducting the survey in a class in Flekkefjord. Next up is the chapter that includes the results from the survey. In the chapter discussion, I attempt to provide an answer to the thesis argument by discussing the results from my survey with theory from the theoretical chapter. In the last chapter I approach a more overall answer to the thesis argument.

LITTERATURLISTE

- Bergkastet, I., Dahl, L., & Hansen, K. A. (2009). *Elevenes læringsmiljø—Lærerens muligheter*. Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal.
- Endresen, R. T. (1991). *Fonetikk og Fonologi: Ei elementær innføring* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Fedrelandsvennen. (2006, desember 14). La ned øyskole. *fvn.no*.
<https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/EL375/la-ned-oeyskole>
- Flekkefjord Videregående Skole. (2024). *Utdanningstilbud—Flekkefjord videregående skole*.
<https://flekkefjord.vgs.no/utdanningstilbud/>
- Hamre, P. (2019). Norsk som reiskaps og dannelsesfag. I *Norsk som reiskaps og dannelsesfag* (1. utg., s. 13–43). Det norske samlaget.
- Hansen, T., & Sunde, B. (2023). Ladested. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/ladested>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen/id2570003/>
- Kunnskapsdepartementet. (2019a). *Fagets relevans og sentrale verdier (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/fagets-relevans-og-verdier?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019b). *Kjerneelementer (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer?lang=nob>

- Kunnskapsdepartementet. (2019c). *Kompetansemål etter 2. Trinn (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/kompetansemaal-og-vurdering/kv116?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019d). *Kompetansemål etter 4. Trinn (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/kompetansemaal-og-vurdering/kv109?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019e). *Kompetansemål etter 7. Trinn (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/kompetansemaal-og-vurdering/kv110?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019f). *Kompetansemål etter 10. Trinn (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/kompetansemaal-og-vurdering/kv111?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019g). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob>
- Larsen, C., Reimers, R., & Mortensen, R. (2017a). *BYEN: Flekkefjord 175 år*. Larsen, Reimers & Mortensen.
- Larsen, C., Reimers, R., & Mortensen, R. (2017b). He me någe valg? I *BYEN - Flekkefjord 175 år* (s. 182–185). Larsen, Reimers & Mortensen.
- Larsen, C., Reimers, R., & Mortensen, R. (2017c). Kom nærmere. I *BYEN - Flekkefjord 175 år* (s. 158–159). Larsen, Reimers & Mortensen.
- Larsen, E. G. (1970). *Formverket i Flekkefjord Bymål*. Universitetsforlaget.
- Mæhlum, B., & Røyneland, U. (2012). *Det norske dialektlandskapet: Innføring i studiet av dialekter*. Cappelen Damm akademisk.

- Nilsen, J. E., Thorsnæs, G., & Lauritzen, P. R. (2023). Flekkefjord. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/Flekkefjord>
- Norske dialekter. (2020, mai 14). *Dialektplakat Flekkefjord*. Norske Dialekter.
<https://norskedialekter.no/produkt/dialektplakat-flekkefjord/>
- Nygaard Bruli, C. (2017). «Lunt i mellom høye fjelle» *En sosiolingvistisk studie av talemålsutviklingen i Flekkefjord by* [Masteroppgave, Universitetet i Agder]. Fakultet for humaniora og pedagogikk Institutt for nordisk og mediefag.
<https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/2459585/Bruli%2c%20Camilla%20Nygaard.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Opplæringslova, - oppl. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*. Kunnskapsdepartementet.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Røsstad, R. (2008). *Den språklege røynda—Ein studie i folkelingvistikk og dialektendring frå austre Vest—Agder*. Novus forlag.
- Sandøy, H. (2008). Kontakt og spreining. I *Språkmøte—Innføring i sosiolingvistikk* (s. 222–240).
- Skjekkeland, M. (2009). *Språk og samfunn i endring: Ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling*. Novus forlag.
- Skjekkeland, M. (2023a). Den bløde kyststriben. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/den_bl%C3%B8de_kyststriben
- Skjekkeland, M. (2023b). Dialekter på Agder. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/dialekter_p%C3%A5_Agder

- Statistisk sentralbyrå. (2024). *06913: Befolkning og endringer, etter region, år og statistikkvariabel* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/statbank/table/06913/tableViewLayout1/>
- Stylegar, F. A. (2017). Gammel by, ung kjøpstad. I *BYEN - Flekkefjord 175 år* (s. 10–18). Larsen, Reimers & Mortensen.
- Svartis, C. (2017). Nærhet til alt. I *BYEN - Flekkefjord 175 år* (s. 156–157). Larsen, Reimers & Mortensen.
- Thorsen, K. E. (2023, oktober 19). *Jeg er så glad for at jeg flyttet hjem!* VG.
<https://www.vg.no/i/8JMIGE>
- Utdannings - og forskningsdepartementet. (2006). *Framtidas norskfag—Språk og kultur i eit fleirkulturelt samfunn* (269917).
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/rap/2006/0001/ddd/pdfv/269917-norskrappen.pdf>
- Utdanningsdirektoratet. (2019, november 18). *Hva er kjerneelementer?* Hva er kjerneelementer? <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/hva-er-kjerneelementer/>
- Venås, K., & Skjekkeland, M. (2023). Dialekter i Noreg. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/dialekter_i_Noreg
- Vestøl, J. M. (2008). Didaktiske modeller i lærerutdanningen. *Acta Didactica Norge*, 2(1).

VEDLEGG

Vedlegg 1- Spørreskjema

Spørreskjema masteroppgave vår 2024

1. Hvilken dialekt snakker du? Sett ring rundt det som du syntes passer best.

Flekkefjordsdialekt

En dialekt som tilhører området rundt Flekkefjord

En dialekt som tilhører et annet sted i landet

2. Snakker du likt som de fleste i området der du bor? (Flekkefjord)

Ja

Nei

- a) Hvis du **ikke** snakker likt som de fleste i området der du bor, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til?

- b) Hvis du snakker **likt** som de fleste i området der du bor, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og andre snakker?

---

3. Snakker du likt som dine venner?

Ja   *Nei*

- a) Hvis du **ikke** snakker likt som vennene dine, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til?

- b) Hvis du snakker **likt** som vennene dine, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og vennene dine snakker på?

---

4. Bor besteforeldrene dine i nærheten av Flekkefjord? Hvis JA, så kan du svare på spørsmålene nedenfor. Hvis NEI, gå til spørsmål 5.

a) Snakker du likt som dine besteforeldre?

Ja

Nei

a) Hvis du **ikke** snakker likt som besteforeldrene dine, kan du nevne noen forskjeller du har lagt merke til?

---

b) Hvis du snakker **likt** som besteforeldrene dine, hva er det du legger merke til som er likt med måten du og besteforeldrene dine snakker på?

---

5. Hvordan vil du beskrive dialekten din med 3 ord?

Svar: _____

6. Hva er spesielt med dialekten i Flekkefjord i forhold til andre dialekter i Norge?

---

7. Hva synes du om dialekten i Flekkefjord?

Svar:

---

8. Sett en eller flere ringer rundt de ordene du syntes beskriver dialekten i Flekkefjord.

fin	rar	morsom	annerledes	gammeldags
kul	utydelig	koselig	vennlig	irriterende

9. Hvordan **sier** du ordet på bildet til høyre? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det

Ei kaga   ei kaka   ei kage   ei kake

Annet: _____

10. Hvordan **sier** du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det.

På sjøen er det mange _____.

Båta   båda   båte   både   båder   båter

Annet: _____

11. Hvordan **sier** du ordet som mangler i setningen?

Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det.

Han elsker _____ på trampoline.

å hoppe   å hoppa

Annet: _____

12. Hvordan sier du ordet på bildet til høyre? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det.

Spoa   Spade

Annet: _____

13. Hvordan **sier** du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik du sier det.

_____ gjør det!

ikke   ikkje   isje

Annet: _____

14. Hvordan **sier** du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det.

Kjørte ___ heilt til Danmark?

dåkke   dere

Annet: _____

15. Hvordan **sier** du ordet som mangler i setningen? Sett ring rundt svaret, eller skriv det slik som du sier det.

Kjøpte du det til _____?

Åkke   oss

Annet: _____

16. Hvordan **sier** du denne setningen på din dialekt? Skriv setningen slik som du sier det.

Når kommer dere til oss?

Svar: _____

17. Her er en samling av noen ord som er typiske for dialekten i Flekkefjord

Sett **STREK** under de ordene du kjenner til.

Sett **RING** rundt de ordene du bruker når du snakker.

Pøs	jaffal	tronk	ekko	jårpla	floga	aua
Kompe	forveden	sjeva	tetna	himla	nøden	hol
Kåssen	kåffår	kjeme	jenge	klødna	her hitte	boss
Jyssom	å lokta	tyst	ekkoplass	fogl	skolekjeks	ågn
hellekage	nauden	vippa	egle	rosjebane	vitti	jyst
Blåkke på trean	d va ekko sånn					